

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir.

OHAL Sonrasında Toplumsal Cinsiyet EĞitliği M¼cadelesi

ve

Toplumsal Cinsiyet alıŐmaları

Akademide ve Sivil Toplumda Sorunlar, Beklentiler, Öneriler

Hazırlayanlar

Nur Bet¼l elik

Banu Durdağ

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Dayanışma Ağı (AĞ-DA) Nedir?

“*Dayanışma Akademileri Ağı Aracılığıyla Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Geliştirme*” projesi, Avrupa Birliği desteğiyle S.S. ADA Eğitim Kooperatifi (Ankara Dayanışma Akademisi) ile BİRARADA Bilim, Sanat, Eğitim, Araştırma ve Dayanışma Derneği’nin işbirliğiyle 2020 yılında yürütülmeye başlanmıştır. KAOS-GL ve İHOP, projenin danışman örgütleridir. Projenin öncelikli amacı, sivil toplum örgütleri ile akademisyenlerin toplumsal cinsiyet eşitliği alanındaki bilgi birikimi, araştırma ve alan deneyimini paylaşımlarını kolaylaştıracak kanalları geliştirmek ve birlikte yürütülecek savunuculuk ve araştırma faaliyetlerinin çoğalmasına aracılık etmek üzere bir toplumsal cinsiyet eşitliği dayanışma ağı oluşturmaktır. Bu amaç doğrultusunda, 2020 yılı içinde kısa adıyla *AĞ-DA (Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Dayanışma Ağı)*, toplumsal cinsiyet alanında çalışan akademisyenlerin, OHAL sürecinde kamu görevinden çıkartılmış olan akademisyenlerin oluşturduğu dayanışma akademilerinin ve toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesi içinde yer alan sivil toplum örgütlerinin katılımıyla inşa edilmiştir. Ağı, sivil toplum örgütlerinin, Dayanışma Akademileri’nin ve akademisyenlerin politik atmosferin yarattığı engellerle baş edebilmek için birlikte çalışabilme deneyimlerini geliştirmelerine katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Sivil toplum örgütleri ile akademisyenlerin toplumsal cinsiyet eşitliği alanındaki bilgi birikimi, araştırma ve alan deneyimini paylaşımlarını kolaylaştıracak kanalları geliştirmek AĞ-DA’nın kuruluş amaçları arasındadır. Bunun yanı sıra, *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Dayanışma Ağı*’nın akademisyenlerin sivil toplum örgütlerinin alanda biriktirdiği deneyim ve bilgiyle bağının yeniden kurulmasına aracılık etmesi, böylelikle kadın ve LGBTİQ+ hakları alanlarında çalışan sivil toplum örgütlerinin akademik bilgiye erişimlerinin kolaylaştırılması ve birlikte yürütülecek savunuculuk ve araştırma faaliyetlerinin çoğalmasının sağlanması da beklenmektedir.

Araştırmacılar ve Raporu Yayına Hazırlayanlar:

Nur Betül elik (Araştırma Koordinatörü)

Ankara’da doğdu ve yetişti. 1986 yılında asistan olarak girdiği Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesinden “Bu Suça Ortak Olmayacağız” Barış Bildirisi imzacısı olması nedeniyle 7 Şubat 2017 tarihli 686 no.lu KHK ile ihraç edildi. Yükseköğretim Kurulu bursuyla gittiği İngiltere Essex Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümünden, 1996 yılında, “Kemalist Hegemony: From Its Constitution to Its Dissolution” başlıklı teziyle doktora derecesini aldı. Kemalizm, hegemonya, söylem kuramları, politik ontoloji alanlarında makaleleri, İdeolojinin Soykütüğü I: Marx ve İdeoloji başlıklı bir kitabı var. Ayrıca Ernesto Laclau’nun Popülist Akıl Üzerine başlıklı kitabını çevirdi. Metodoloji, bilim felsefesi, post-yapısalcılık, ideoloji kuramları, söylem kuramları, siyasal düşünce alanlarında çok sayıda ders verdi. İhraç sonrasında S.S. ADA Eğitim Kooperatifi (Ankara Dayanışma Akademisi) ve BİRARADA Dernek üyesi oldu. Araştırmalarına yarım kalmış kitap projelerini tamamlamak üzere bağımsız araştırmacı olarak devam etmektedir.

Banu Durdağ (Araştırmacı)

2013-2017 yılları arasında Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesindeki araştırma görevlisi kadrosundan 7 Şubat 2017’de “Barış için Akademisyenler Bildirisi”ni imzalaması sebebiyle 686 no’lu KHK ile ihraç edildi. 2005 yılında Doğu Akdeniz Üniversitesi İşletme ve Ekonomi Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü’nden mezun oldu. Yine aynı bölümden 2007 yılında “The Political Identity of the EU and Turkey’s Europeanness” başlıklı teziyle yüksek lisans derecesini aldı. Yüksek lisansını tamamladıktan sonra İstanbul ve Ankara’da çeşitli uluslararası firmalarda ihracat/ithalat koordinatörlüğü, üretim planlama ve denetim pozisyonlarında görev aldıktan sonra, 2011 yılında Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü’nde doktora eğitimine başladı. 2018’de “Teknoloji ve Toplumsal Değişim İlişkisi: Toplumsal Başkaldırı Momentinde Karşı-Hegemonik İletişim Platformları/Medyaları” başlıklı tez çalışmasıyla Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nden doktora derecesini aldı. Teknoloji ve toplumsal değişim, alternatif medya, sosyal medya ve yeni iletişim teknolojileri üzerine ulusal ve uluslararası çalışmaları bulunmaktadır. S.S. ADA Kooperatifi üyesidir. Akademik çalışmalarına bağımsız akademisyen olarak devam etmektedir.

Teşekkür

Araştırmanın parçası olmayı kabul ederek anketi yanıtlayan, uzun saatler boyunca Zoom üzerinden çevrimiçi olarak yapılan derinlemesine görüşmelerde ve odak grup çalışmalarında yer alan bütün katılımcılara teşekkür ederiz. Bu araştırma, onların katkıları olmasaydı tamamlanamazdı.

Ağın paydaşı olan dayanışma akademilerine, sivil toplum örgütlerine destekleri için teşekkür ederiz.

Araştırma, Avrupa Birliği tarafından finansal olarak desteklendi.

İÇİNDEKİLER

Kapak sayfası

AĞ-DA tanıtım

Yazarlar kısa özgeçmişler

I. GİRİŞ

- a. Araştırmanın Arka Planı ve Gerekçesi*
- b. Araştırmanın Amacı*
- c. Araştırmanın Savı*
- d. Araştırmanın Kapsamı*
- e. Araştırmanın Metodolojisi*

II. Akademisyenlerin Tanıklığıyla Akademide Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları ve Eşitliği

- a. OHAL Sonrası Üniversitelerde Toplumsal Cinsiyet Çalışmalarının Durumu Anketi*
  - i. Soru Kağıdının Yapısı ve Amaçları*
  - ii. Örneklemin Belirlenmesi, Katılımcılara Erişim, Yanıtların Toplanması*
- b. Değerlendirme*
  - i. Anket Katılımcılarının Demografik Nitelikleri*
  - ii. Akademide Toplumsal Cinsiyet Araştırmalarının ve Eğitiminin Yeri*
  - iii. OHAL Sonrası Akademik Örgütlenme İçinde Toplumsal Cinsiyet Alanı*
  - iv. OHAL Sonrası Üniversitelerde Toplumsal Cinsiyet Politikalarında Değişim*
  - v. OHAL Sonrası Üniversitelerde Toplumsal Cinsiyet Politikalarında Değişim*

III. OHAL Sonrasında Sivil Toplumun Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Mücadelesi ve Akademi ile İlişkileri: Sivil Toplum Örgütleri ile Derinlemesine Görüşmeler

IV. OHAL Sonrası Akademide ve Sivil Toplumda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Çevrimiçi Odak Grup Çalışması

- a. Akademisyenlerin Tanıklığıyla Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları ve Eşitliği*

Mücadelesi

- b. Öğrencilerin Tanıklığıyla Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları ve Eşitliği Mücadelesi*
- c. Sivil Toplum Örgütü Temsilcilerinin Tanıklığıyla Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları ve Eşitliği Mücadelesi*

V. ARAŞTIRMANIN GENEL SONUÇLARI

KAYNAKÇA
EKLER

I. GİRİŞ

a. Araştırmanın Arka Planı ve Gerekçesi:

15 Temmuz darbe girişiminin ardından ilan edilen olağanüstü hal (OHAL) ile birlikte, Türkiye’de farklı dönemlerin özelliklerine paralel olarak çeşitli formlarda kendini gösteren otoriterliğin yeni bir ivme kazandığı açıktır. Özellikle Gülen cemaatinin darbe girişiminin ardındaki terör örgütü olarak ilan edilmesiyle birlikte örgütle organik bağı olduğu delillerle, mahkeme kararlarıyla sabit olanların kamu kurumlarından tasfiyesine başlanmıştır. Kanun hükmünde kararname eklerinde isimleri ilan edilerek kamu görevinden çıkarılanlar, yalnızca cemaatle ilintili olanlarla sınırlı kalmamıştır. Başarısız darbe girişimi, AKP iktidarının ideolojik tercihlerine ters düşen bütün kesimlere karşı topyekun bir mücadelenin başlatılması için gerekçe oluşturmuştur.

OHAL rejimi, iktidarın terörle topyekun bir mücadele gerekçesiyle devletin zor aygıtını toplumun farklı kesimlerine karşı hızla harekete geçirebilmesine olanak sağlamıştır. “Hükümete karşı olmanın” veya “hükümetin değişmesi için muhalefet etmenin” hem iktidar temsilcilerinin politik konuşmalarında, hem de düzenleyici metinlerde, kanun hükmünde kararnamelerde, terör faaliyeti olarak adlandırılması, birbirinden farklı terör örgütlerinin hükümete karşı birlikte, bir koalisyon olarak hareket ettikleri iddiasının bu araçlar eliyle her fırsatta dile getirilmesi en sık başvurulan meşrulaştırma taktiği olarak göze çarpmaktadır. Bu zora dayalı baskının en çok sivil topluma yöneldiği ve sivil toplumu tahrip ettiği söylenebilir. Muhalif örgütlerin kapatılması, hak savunuculuğu yapan derneklerin faaliyetlerinin durdurulması veya tamamen engellenmesi, hak savunucularının tutuklanmaları ile sivil toplum alanı daralmıştır. Bu daralmanın boyutlarını kavrayabilmek için darbe girişimini izleyerek nasıl bir tablo ile karşı karşıya kalındığını, sayılarla ve tablolarla göstermek yerinde olacaktır.

Darbe girişiminin ardından 20 Temmuz 2016’da ilan edilen OHAL kapsamında 31 Aralık 2016 tarihine kadar çıkarılan Kanun Hükmünde Kararnamelerle toplam 178 medya kuruluşu, (bunlardan sadece dokuzunun kapatma kararı daha sonra kaldırıldı.) 1425 dernek ve 123 vakıf kapatıldı (Salman ve Ergün, “OHAL Düzenlemeler ve Uygulamalar 7: OHAL’de Kapatılan Kurumlar”, *Bianet*, 8 Ocak 2017). Bunun yanında, özellikle kamu yararı gözetilen kurumları işlevsiz bırakan pek çok uygulama hayata geçirilmiştir. Seçilmiş belediye başkanlarının, özellikle Halkların Demokratik Partisi’nin yerel seçimlerde kazandığı kentlerde ve ilçelerde seçilmiş yerel yöneticilerin görevden alınmaları ve yerlerine kayyum atanması; OHAL döneminde başlayan, OHAL kaldırıldıktan sonra da terör gerekçesiyle süren en göze çarpan uygulamalardan biri olmuştur. Yurttaşların anayasal haklarını ve özgürlüklerini kullanması engellenmiştir. Özellikle düşünce ve ifade özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü, toplantı, gösteri ve yürüyüş ve haber alma hakları, en fazla sınırlandırılan yurttaş hak ve özgürlüklerindedir.

Bunun yanında, eğitim alanı özellikle emek gücünün eğitim kurumlarının dışına atılmasıyla zayıflamış bir krize itilmiştir. Yüksek öğretim alanında da benzer bir biçimde, 2016-2018 yılları arasında toplam 6081 akademisyen Kanun Hükmünde Kararnamelerin eklerinde yayımlanan listelerle çalışmakta oldukları kurumdan atılmışlardır. Emek gücündeki eksilmenin yanı sıra, zaten tartışmalı olan akademik özerklik, rektör, dekan gibi seçilme ve atanma esasları Yüksek Öğretim Kanununda hükme bağlanmış yöneticilerin tamamı istifa ettirilerek aralarından bir kısmının bu kez atama yoluyla yeniden yönetici yapılmalarıyla bütünüyle rafa kalkmıştır. Rektörlerin ve dekanların atanmalarına ilişkin kurallar, OHAL’in ardından seçimlerin bütünüyle kaldırılması biçiminde bir değişikliğe tabi olmuştur. Üniversitelere iktidar partisine açık desteği bilinen veya partinin saflarında politika yapmış yöneticilerin atanması ise bu alanda yaşanan olumsuz değişimin son halkasını oluşturmaktadır. Akademik özerklik ve özgürlüğün neredeyse

bütünüyle yok edildiği kurumlar olan üniversitelerin OHAL sırasında ve sonrasında yürürlüğe konulan otoriter uygulamalarla ciddi biçimde zarar gördüğü açıktır. Aşağıdaki tablo, 2016-2018 yılları arasında OHAL rejiminin yarattığı toplumsal, politik ve idari tahribata dair bir fikir verebilir¹:

---

¹ Ohal'in İki Yılının ve Başkanlık Rejiminin Çalışma Hayatına Etkileri: Ohal ve Başkanlık Emeğe Zararlıdır. DİSK İstanbul Basın Toplantısı, 21 Temmuz 2018. <http://disk.org.tr/wp-content/uploads/2018/07/OHALBas%CC%A7kanl%C4%B1k-Rejimi.pdf>

OHAL'in KESİN OLMAYAN BİLANÇOSU (Temmuz-2016-2018)	
YASAL DÜZENLEMELER	
Kanun Hükmünde Kararname (KHK) Sayısı (OHAL Kapsamında)	32
Kanunlaşan KHK Sayısı	31
KHK ile Değiştirilen Kanun Sayısı	152
ADLİ ve İDARİ İŞLEMLER	
Tutuklananlar	70.689
Tutuklanan Gazeteciler	209
Tutuklanan Milletvekilleri	12
Kayım Atanan Belediyeler	99
Tutuklanan Belediye Başkanları	95
İHRAÇ EDİLENLER, İŞSİZ KALANLAR, AÇIĞA ALINANLAR, İNTİHAR EDENLER	
Kamu Görevinden İhraç Edilenler	135.856
Göreve İade Edilenler	3.752
İhraç Edilen Akademisyenler	6.081
Çalışma İzni İptal Edilen Özel Öğretim Kurumları Çalışanları	22.474
TMSF'ye Devredilen Şirket ve Kuruluşlarda Çalışan İşçiler	48.535
Açıığa Alınan Öğretmenler	24.490
İşsiz Kalan Gazeteci (tahmini)	3.000
OHAL ve KHK Bağlantılı İntihar ve Şüpheli Ölüm Sayısı	57
İHLAL EDİLEN SENDİKAL HAKLAR	
Kapatılan Sendika ve Konfederasyonlar	19
Ertelenen (Yasaklanan) Grevler	7
Grevi Ertelenen/Yasaklanan İşçi Sayısı	154.767
KAPATILAN VEYA DEVREDİLEN KURUM VE KURULUŞLAR	
Kapatılan Kurum ve Kuruluş	2.435
Kapatılan TV, Radyo ve Gazete	158
TMSF'ye Devredilen Şirket ve Ticari İşletme	879
Kapatılan Dernek-Vakıf	1.156

Bu bağlamda, toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesinin, gelenek, inanç, aile değerleri, namus ve ahlak normları temelinde meşrulaştırılan baskının en çok zarar verdiği, kayba uğrattığı bir başka alan olduğu söylenmelidir. Bu kayıp, 2019 yılı itibariyle İstanbul Sözleşmesinin yine aile değerleri, gelenekler ve inanç düzleminde tartışmaya açılması ve Türkiye'nin sözleşmeden çekilmesi için kampanya başlatılması noktasına ulaşmıştır. "Toplumsal cinsiyet" kavramının

reddedilmesi ekseninde yürütülen kampanyaların özellikle LGBTİQ+ bireyleri hedef alan bir nefret dilini yaygınlaştırmaları ise başlı başına bir problemdir. KAOS GL'nin *LGBTİ+'ların İnsan Hakları 2019 Raporu'nun* (2020), 2019 yılında da "LGBTİ+'ların insan hakları alanındaki mevzuat ve politika eksikliğini, hayati sonuçlar ve ağır insan hakları ihlalleri doğurmaya devam ettiği" biçimindeki saptaması ile birlikte düşünüldüğünde politika yapıcıların İstanbul Sözleşmesi karşıtlığının var olan politika eksikliğini tam bir yokluğa dönüştüreceği söylenebilir. Sözleşme karşıtlığının özellikle iktidar temsilcileri eliyle yaygınlaştırılmasının otoriter rejimin yargı üzerindeki tahakkümü ile birleştiğinde kadına ve LGBTİQ+'lara yönelik şiddet davalarında cezasızlığı doğuran bir etkide bulunabileceği de üzerinde durulması, ayrıca araştırılması gereken bir noktadır.

2015 yılında İstanbul LGBTİQ+ Onur Yürüyüşü'ne polis saldırısıyla başlayan ve "2016 yılında IŞİD'in Kaos GL'yi tehdit etmesi, Ankara'da Homofobi ve Transfobi Karşıtı Yürüyüş'ün yasaklanması; İstanbul Onur Yürüyüşü'nün bir kez daha yasaklanması, artan nefret saldırıları ve cinayetleri, LGBTİQ+'ları hedef alan karalama kampanyalarının medya ve siyasiler eliyle artık sistematikleşmesiyle"² tırmanan baskı, OHAL dönemiyle birlikte Ankara'da LGBTİQ+'lar için süresiz etkinlik yasakları ile yeni bir çehreye bürünmüş oldu. Bu alandaki hukuk mücadelelerinin kazanılmasıyla ancak 2020 yılı Mart ayında etkinlik yasakları bütünüyle kaldırılabilirdi.³

Artan baskıyla toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki hak savunuculuğu faaliyetleri kadar, bilgi üretiminin de kontrol altında tutulmaya çalışıldığı görülmektedir. OHAL rejiminin müdahalesi, toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesinin 90lı yılların ortalarından itibaren elde etmiş olduğu kazanımların teker teker ortadan kaldırılması biçiminde gelişmiştir. Ayrıca toplumsal

---

² *Olağanlaştırılan OHAL'den Çıkış Dayanışmasıyla Mümkün! LGBTİ+ Örgütlenmesi Çalıştayı Sonuç Raporu*, 24-25 Ekim 2020, KAOS GL Derneği, ss.1-2.

³ A.g.e., s. 2.

cinsiyet ve kadın çalışmaları alanlarının akademik örgütlenme içinde yıllar süren bir mücadele sonucu erişmiş olduğu konunun yitirilmesi anlamına gelecek müdahalelerin varlığına işaret etmek gerekir.

Üniversiteler açısından mücadele pratiklerinin sonucunda elde edilen kazanımlar arasında, Toplumsal Cinsiyet Tutum Belgesinin Yüksek Öğretim Kurulu tarafından kabul edilmesi, Üniversitelerde Kadın Sorunları Araştırma Merkezlerinin kurulması, bunu takiben Kadın Çalışmaları Anabilim dallarının kurulması, Kadın Çalışmaları yüksek lisans ve doktora programlarının bu anabilim dallarının bünyesinde yeniden yapılandırılmasıyla akademisyen yetiştirilmeye başlanması sayılabilir. Bu programlar kapsamında toplumsal cinsiyet alanında, Üniversitenin sivil toplum örgütleriyle, kadın hareketiyle, LGBTİQ+ aktivistleriyle işbirliği içinde olması sağlanmıştır. Yine bu programlar içinde yürütülen ortak araştırma projelerinin, üretilen tezlerin akademik yazına katkısı önemlidir. Bunların yanı sıra, toplumsal cinsiyet konulu derslerin lisans düzeyinde ders programlarında yaygın biçimde yer almasıyla bilinç oluşturma konusunda sağlanan ilerleme de hatırı sayılır bir başarıdır. Üniversite yönetimlerinin cinsel taciz tutum belgeleri oluşturarak kendi işleyişlerinin toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında yeniden düzenlenmesine ikna edilmeleri de toplumsal cinsiyet mücadelesinin önemli kazanımlarındandır. Ancak, rejimin müdahalesi sonucu, aileyi korumak gibi bir gerekçenin ardına sığınarak Yüksek Öğretim Kurulu, Toplumsal Cinsiyet Tutum belgesini toplumsal ve kültürel değerlerimizle çatıştığı gerekçesiyle sitesinden kaldırmış, İstanbul Sözleşmesi tartışmaya açılmış, çalışma alanının evrensel olarak benimsenmiş “kadın çalışmaları” veya “toplumsal cinsiyet araştırmaları” adları yerine “aile araştırmaları” adı kullanılmaya başlanmıştır. Ad değişikliği, basit bir müdahale olmanın çok ötesinde bir anlam taşımaktadır.

Bu değişiklik, Üniversitelerde kadın çalışmaları veya toplumsal cinsiyet alanında yapılan araştırmaların, verilen derslerin meşruyetini geleneksel değerler, inanç ve ailenin korunması ilkesi temelinde tartışmaya açmaktadır. Üniversite yönetimlerinin, iktidarın belirlediği ideolojik ereve içinde hareket etme konusundaki uyum becerileri yüksektir. Talimatlar, akademik özerkliğin olmadığı bir ortamda hızla alt birimlere ulaşabilmekte, kurumsal işleyiş, evrensel akademik değerler hiçe sayılarak anabilim dallarının, araştırma merkezlerinin işlevsiz bırakılmasına sebep olmaktadır. Bu durumla birlikte düşünüldüğünde ad değişikliğinin, araştırma özgürlüğünün bütünüyle ortadan kaldırılmasının bir aracı olarak görülmesi gerekir. Böylelikle niversitelerin toplumsal cinsiyet eksenli eğitim ve araştırma faaliyetlerinin kısıtlanması mümkün olabilmifitir. Üniversite ile sivil toplum arasında olması gereken geçişliliğin, işbirliğinin, ortaklaşmanın n kesilmiştir. Bu durum, teori ile pratik arasında bir kopuşu dayatmaktadır. Teorik bilginin kaynağının kuruması anlamına gelen kopuşla birlikte niversiteler bilgi üretme işlevlerini yitirmektedir. Böyle bir ortamda kuşaklar boyunca sürmesi beklenebilecek bir lleşme kaçınılmazdır.

Proje kapsamında toplumsal cinsiyet eşitliği alanındaki tahribatı saptamak üzere önerilen ve tamamlanan alan araştırmasının dayandığı gerekçe, yukarıda özetlenen bağlam içinde şkillenmiştir. Araştırma, OHAL'i takip eden ve günümüze uzanan süreçte toplumsal cinsiyet alanında akademik düzeyde bilgi üretiminde yaşanan problemlerin derinleştiğini ve bu konudaki olanakların daraldığını, akademik bilginin toplumsal cinsiyet eşitliği mücadele pratikleriyle olan bağlarının rselenerek zayıfladığını, akademinin toplumsal cinsiyet alanındaki örgütsel mücadelenin bir parçası olmaktan giderek uzaklaştığını varsaymaktadır. Akademik zerkliğin, kurumlar açısından tamamen yok edildiği; bilgi üretiminin pratikten doğabilmesinin koşulu olarak akademik özgürlüğün artık söz konusu bile olmadığı bir yksekoğretim alanının varlığı, toplumsal

cinsiyet ve kadın çalışmaları alanlarının uğradığı tahribata ve nedenlerine dair araştırma varsayımını destekleyici bir faktör olarak görülmelidir.

b. Araştırmanın Amacı:

Proje kapsamı içinde Temmuz 2021’de sahası tamamlanmış olan bu araştırma, en genel itibariyle, özelde olağanüstü halin, genelde ise AKP otoriterizminin toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında hak savunuculuğu yapan sivil toplumun mücadelesi açısından yarattığı tahribatın boyutlarını sergilemenin yanı sıra, bu alanlarda akademinin hem mücadelenin bir tarafı hem de alanın bilgisinin inşası açısından nasıl işlevsiz bırakıldığını da göstermeyi hedeflemiştir. Amaç, tahribatın sınırlarını görünür kılarak toplumsal cinsiyet alanının akademik yeniden inşası ve eşitlik ve hak mücadelesinin güçlendirilmesi amaçlarıyla proje kapsamında kurulmuş olan toplumsal cinsiyet dayanışma ağına veri sağlamaktır. Araştırma sonuçlarının sorun odaklarına ışık tutarak oluşturulan toplumsal cinsiyet sivil ağının işleyişine ve güçlendirilmesine katkıda bulunması beklenmektedir. Elde edilen bulgular çerçevesinde, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Dayanışma Ağının paydaşlarının toplumsal cinsiyet alanında bilgi ve deneyim paylaşımı konusunda ihtiyaç olarak tanımladıkları konularda ağdan bekledikleri katkının niteliği de görünür hale gelmiştir. Araştırmanın sonuçlarının, dayanışma ağının faaliyetlerinin daha açık hedeflerle örgütlenebilmesine, ağ paydaşlarının kapasitelerinin artırılması, dayanışmanın daha güçlü biçimde örülebilmesi, ortak projelerin sayısının artırılması ve niteliklerinin iyileştirilmesi için düzenlenecek her tür faaliyetin çerçevesinin daha açık seçik çizilebilmesine katkı sağlaması beklenmektedir.

c. Araştırmanın savı:

Araştırmanın savı, olağanüstü halin ve bunu izleyen Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin ataerkil yapıyı İslami bir temelde yeniden inşa ederken beden üzerinden işleyen iktidar ilişkilerinin

içinde hareket ettiği, söylemini dönüştürülmüş bir bilgi/iktidar zemininde biçimlendirmeye giriştiği yönündedir. Bu bir hegemonya mücadelesidir. Kadınlık/erkeklik, toplumsal cinsiyet rolleri, doğum/ölüm ve hayat, dinsel olana indirgenen bir gelenekle *yeniden* anlamlandırılmaktadır. Hegemonya mücadelesi içinde anlamı yeniden belirlenen “gelenek” ekseninde bir ortak duyunun inşa edilebilmesi için geliştirilen söylemsel stratejiler, “cinsiyet” ve “beden” üzerinden işlemektedir. Bu stratejilerin neler olduğu, nasıl işlediği, mücadele zeminini nereye kaydıracağı hegemonya mücadelesinin boyutlarını görünür kılabilmek üzere araştırmanın kilit soruları olmuştur.

d. Araştırmanın Kapsamı:

Amacı doğrultusunda araştırmada OHAL ilanı ile ortaya çıkan süreçte toplumsal cinsiyet eşitsizliğini derinleştiren politika tercihleri, hak ihlalleri, ayrımcılık, nefret suçları, aile içi şiddet sorunu kapsam dışında bırakılacaktır. Teorik ve pratik bilgi üretim süreçlerinde otoriter rejimin baskıcı uygulamalarıyla ortaya çıkan sorunların belirlenmesi, hem akademik deneyimin mücadele pratikleriyle arasındaki kopuşun aşılabilmesine dönük stratejilerin oluşturulabilmesi hem de akademi ve sivil toplum arasında dayanışmanın örülebilmesi açısından araştırmanın ana hedefi olarak belirlenmiştir.

e. Araştırmanın Metodolojisi:

Öncelikle, kuramsal, epistemolojik, metodolojik açıdan cinsiyet eşitliği bakışının bütün araştırmaya sinmesi, transgender, LGBTİQ+ ilişkilerin kavranması açısından, feminist bakışın farklı cinsiyet kuramlarıyla ve yaklaşımlarla eklemliliğinin sağlanması önemlidir. Araştırmanın kendisini ilişkilendireceği ilk türden literatür bu bağlamda seçilmiştir. Araştırma feminist epistemoloji kadar, gay ve lezbiyen çalışmaları, transgender çalışmaları, Queer kuram ve bunlarla gelen epistemolojik tercihler ile ilgili kaynaklardan beslenmektedir. Feminist kuramın da

heterojenliği bağlamında, çeşitliliklerin göz ardı edilmemesi, çoğulcu bir bakış kaynakların seğiminde temel bir ilke olmuştur. Araştırma toplumsal cinsiyet meselesine odaklanmış farklı disiplinlerden beslenen çoklu bir perspektifle, bu disiplinlerin kaynaklandığı toplumsal-politik pratik içinde oluşan duyarlılıklarla yürütölmeye çalışılmıştır.

Hiç kuşkusuz, hegemonya mücadelesini anlamlandırabilmek, yorumlayabilmek için modern toplumlara özgü iktidar ilişkilerinin yapısını irdeleyen, bu konuda kavramsal bir çerçeve çizebilme olanağı sağlayan kuramların cinsiyet, toplumsal cinsiyet gibi kavramları geliştiren, tartışan, eleştiren, yapısöküme uğratan kuramlarla karşılıklı ve eleştirel ilişkileri önemlidir. Özellikle ideoloji eleştirisi ana başlığı altında toparlanabilecek bir dizi kuramı bu bağlamda anmak gerekir. Marksist yazın içinden şekillenen hegemonya kavramının siyasal, kültürel, ideolojik mücadele zemininde tanımlandığı göz önüne alındığında, hegemonya kuramlarının bu araştırma açısından da önemi açıktır. Gramsci- Laclau- Mouffe çizgisinde bir yaklaşım, AKP iktidarı boyunca süregiden hegemonya mücadelesinin eksenlerini belirleme konusunda bu araştırmaya kuramsal bir zemin sağlamıştır. Ernesto Laclau ve Chantal Mouffe'un *Hegemonya ve Sosyalist Strateji* adlı eserlerinde geliştirdikleri araştırma programının yanı sıra, söylem analizi yaklaşımları araştırmanın epistemolojik- metodolojik çerçevesinin oluşturulmasında etkili olmuştur. Bu bağlamda araştırma, çok disiplinli, çoğulcu, alternatif, eleştirel, reflektif metodolojilerin kesişim noktasında durmaktadır.

Araştırma niceliksel ve niteliksel tekniklerin birlikte kullanıldığı üç aşamada planlanmış ve yürütölmüştür:

İlk aşamada, bir anketle, OHAL rejiminin ardından ivme kazanan otoriterliğin, kadın çalışmaları, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadın ve LGBTİQ+ hakları ve mücadelesi alanlarının akademideki konumunu *nasıl* etkilediğinin, ortaya çıkan değişimin yönünün *ne* olduğunun ortaya

konulması amaçlanmıştır. Toplumsal cinsiyet üzerine çalışmalar yapan, halen bir üniversitede görevli olan veya üniversiteden emeklilik, istifa gibi nedenlerle ayrılmış veya OHAL sürecinde Kanun Hükmünde Kararnamelerle kamu görevinden çıkartıldığı için üniversiteyle ilişiği kalmamış akademisyenler anket çalışmasının örneklemini oluşturmaktadır. Bu çerçevede saptanan 276 kişiye soru kağıdı çevrimiçi olarak gönderilmiştir. Toplanan niceliksel veriler, betimsel bir değerlendirmeye zemin oluşturacak biçimde işlenmiştir.

İkinci aşamada yarı-yapılandırılmış derinlemesine görüşmelerle OHAL ilanının ardından baskı gören – kapatılmış veya faaliyetleri durdurulmuş olanlar da dahil olmak üzere – toplumsal cinsiyet eşitliği alanında faaliyet gösteren kadın hakları ve LGBTİQ+ örgütlerinin uğradığı baskının niteliği ve bunun mücadele açısından sonuçları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Öncelikle Ankara, Antalya, Bursa, Aydın, İzmir, İstanbul, Van, Diyarbakır, Hatay, Mersin, Muş, Eskişehir illerinde örgütlenmiş, ağ üyesi ve ağ dışından kapatılmış veya faaliyetleri durdurulmuş toplam 25 sivil toplum örgütünden (STÖ) oluşan bir liste hazırlanmıştır. Bu örgütlerin temsilcilerine e-mail, telefon ve/veya WhatsApp uygulaması ile ulaşılarak görüşme talebi iletilmiştir. Çağrımıza olumlu yanıt veren İstanbul, Ankara, İzmir, Kocaeli, Mersin, Antalya, Hatay, Muş illerinden yirmi STÖ'den toplam otuz katılımcıya kendileri açısından baskının niteliğini tanımlamalarına olanak veren açık uçlu sorular ve anahtar kelimeler çevrimiçi olarak önceden gönderilmiştir. Bu sorulara gelen yanıtlar ışığında Zoom üzerinden yapılan çevrimiçi görüşmelerin çerçevesi belirlenmiştir. Yarı-yapılandırılmış çevrimiçi görüşmeler, 30 Ekim 2020 ile 28 Şubat 2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Alan araştırmasının üçüncü aşaması, tahribatın sonuçları üzerine odak grup görüşmeleriyle derinleştirilmiş niteliksel bir bulguya ulaşmayı hedeflemektedir. Odak gruplar, akademisyenlerle hak savunucularını bir araya getirecek biçimde planlanmış ve gerçekleştirilmiştir. Kadın hakları

ve LGBTİQ+ hakları alanında çalışan STÖ üyelerinin, kapatılmış olanlar dahil bu örgütlerin derinlemesine görüşmeler için kendisine ulaştığımız yöneticilerinin ve araştırma alanı toplumsal cinsiyet olan, araştırmanın çevrimiçi anketini yanıtlamış akademisyenler arasından rastgele seçilenlerin katılımıyla yedi odak grup çalışması yapılmıştır. Öncelikle akademisyenlerden oluşan bir, STÖ temsilcilerinden oluşan bir ve öğrenci inisiyatiflerinin veya derneklerinin üyelerinden oluşan bir olmak üzere toplam olarak üç ayrı grup oluşturulmuştur. Mayıs-Haziran 2021 tarihleri arasında her bir grupta ikişer çevrimiçi toplantı yapılmıştır. Araştırmanın ilk aşamasının yürütülmesi sırasında, otoriterleşmenin akademisyenlerle toplumsal cinsiyet eşitliği ve hak savunuculuğu mücadelesi yürüten STÖ gönüllüleri ve üyeleri arasındaki etkileşim eksikliği sorununu derinleştirdiği, akademik bilgi üretim kanallarının giderek zayıflamasının yanı sıra bu bilginin pratikten kopuk, bütünüyle soyut ve sorun-odaklı olmaktan uzak hale geldiği gözlenmiştir. Bundan hareketle odak grupların akademisyenlerle aktivistler arasında yüzleşme, karşılaşma, dayanışma, ortaklıklar oluşturma ve toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesiyle bu mücadelenin bilgisinin niteliğini birlikte belirleyebilme mekanları olarak yapılandırılması düşünülmüştür. Bu çerçevede son odak grup toplantısı, odak grupların alışagelmiş yapılandırılışı dışına çıkılarak bir forum biçiminde yürütülmüştür. Forumda, akademisyenlerle, sivil toplum örgütü temsilcileriyle ve öğrenci inisiyatifleriyle yapılan toplamda altı odak çalışması sırasında ortaya çıkan önemli noktalar, sorunlar tartışmaya açılarak ortaklaşma ve ayrışma hatları belirginleştirilmeye çalışılmıştır.

II. Akademisyenlerin Tanıklığıyla Akademide Toplumsal Cinsiyet

Çalışmaları ve Eşitliği

a. OHAL Sonrası Üniversitelerde Toplumsal Cinsiyet Çalışmalarının Durumu Anketi

Araştırma raporunun bu bölümü, akademik çalışmalarını toplumsal cinsiyet veya kadın çalışmaları alanlarında yürüten, halen bir üniversitede çalışan veya emeklilik, KHK ile ihraç veya istifa vb. gerekçelerle üniversiteden ayrılmak zorunda kalmış ancak bağımsız olarak araştırma faaliyetlerini sürdüren 100 akademisyenle yürütülmek üzere tasarlanan “OHAL Sonrası Üniversitelerde Toplumsal Cinsiyet Çalışmalarının Durumu” başlığıyla bir anket çalışmasında elde edilen verilerin değerlendirilmesine ayrılmıştır. Öncelikle anket tasarımından verilerin toplanmasına kadar uygulama süreci betimlenecek, uygulama sırasında ortaya çıkan sorunlar ve anketin metodolojik kısıtlılıkları açıklanacaktır.

Proje önerisinde yüz yüze yapılması öngörülmüş olmasına rağmen, Mart 2020 başında COVID-19 pandemisi nedeniyle anketin çevrimiçi olarak uygulanması gerektiği anlaşılmıştır. Bunun üzerine farklı çevrimiçi seçeneklerin sunduğu olanaklar, kısıtlılıkları, bunların birbirlerine göre zayıf ve güçlü yönleri karşılaştırılmış ve araştırmanın amaç ve hedefleri de dikkate alınarak SurveyMonkey ticari isimli anket hazırlama, yayma ve izleme programı uygulama için seçilmiştir. Bunun ardından 52 sorudan oluşan soru kâğıdı tasarlanmış, 10 katılımcıyla anketin pilot uygulaması gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların geri dönüşlerinde işaret edilen sorunlar, işlemediği görülen sorular veya soru biçimleri araştırma ekibi tarafından değerlendirildikten sonra soru kâğıdına nihai biçimi verilmiştir (EK 2).

i. Soru Kağıdının Yapısı ve Amaçları

Anketin çalışmasının amacı, akademisyenlerin tanıklıkları çerçevesinde OHAL rejimiyle birlikte toplumsal cinsiyet veya kadın çalışmaları alanlarında ortaya çıkan tahribatın düzeyi hakkında bilgi toplamaktır. Sorular, bu tahribatı betimleyici niceliksel veriler elde edilebilecek biçimde tasarlanmıştır.

Soru kağıdının ilk kısmı, katılımcılarla ilgili demografik verilerin elde edilmesine yönelik sorulardan oluşmaktadır. Sorular, katılımcıların akademik statülerinin, kurumsal bağlarının, halen bir akademik kurumda çalışıyorlarsa bu kurumdaki pozisyonlarının, araştırma ilgilerinin, yürütmekte oldukları araştırmaların niteliğinin ortaya konmasını hedeflemektedir.

Soru kağıdının ikinci kısmı, toplumsal cinsiyet çalışmalarının akademik örgütlenme içindeki konumunun yanı sıra, bu alanda çalışmalar yürütmek üzere kurulmuş enstitü, anabilim dalı veya bilim dallarının eğitim ve araştırma kapasitelerinin OHAL uygulamalarından ne kadar etkilendiğini ölçmeye yönelik sorulara ayrılmıştır.

Soru kağıdının üçüncü kısmında ise, katılımcı akademisyenin toplumsal cinsiyet eşitliği mücadele pratikleri ile ilişkisinin niteliğini anlamayı amaçlayan sorular yer almaktadır. Bu tür soruların akademisyenlerin pratikle bağlarını nasıl tanımladıklarını, mücadele pratiğinin ne ölçüde parçası haline geldiklerini göstermesi beklenmiştir.

Soru kağıdında yer alan dördüncü grup sorular ise, toplumsal cinsiyet alanında ders veren, tez yöneten, araştırma yapan akademisyenlerin OHAL rejiminin bu alandaki akademik özgürlükleri ne ölçüde etkilediğiyle ilgili bireysel algılarını anlayabilmek üzere tasarlanmıştır.

Ankette bulunan son soru kümesi, OHAL ile birlikte üniversitelerin toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmaları alanındaki politikalarında bir değişim olup olmadığını, varsa bu değişimin ne olduğunu saptayabilmek amacıyla yapılandırılmıştır.

ii. Örneklemin Belirlenmesi, Katılımcılara Erişim, Yanıtların Toplanması

Soru kağıdının nihai biçimini almasının ardından anketin uygulama aşamasına geçmeden önce toplumsal cinsiyet alanında araştırmaları olan 276 akademisyenden oluşan bir havuz oluşturulmuştur. Adları, çalıştıkları veya bağlantılı oldukları kurumların bilgileri ve e-posta adresleri saptanan bu akademisyenlere soru kağıdı, yanıt toplama aracı olarak belirlenen e-posta ve web paylaşımı yoluyla ulaştırılmıştır. On beş günlük aralarla gönderilen hatırlatma e-postalarıyla, geri dönüşlerin hızlandırılması için Whatsapp gibi sohbet uygulamalarının devreye sokulmasıyla çevrimiçi anket uygulamalarının düşük geri dönüş oranlarıyla ilgili dezavantajlarının üstesinden gelinmeye çalışılmıştır. Buna rağmen, geri dönüşler için hedeflenen 100 sayısına ulaşamamıştır; en çok 89 akademisyenden yanıt toplanabilmiştir. Anketin her akademisyenin OHAL sonrasında toplumsal cinsiyet alanında ortaya çıkan tahribatla ilgili biricik deneyiminin saptanmasına olanak vermesi, bu deneyimlerin ortaklığında tahribatın genel niteliğiyle ilgili fikir verebilmesi bir avantaj olmakla birlikte, Türkiye geneline yaygın bir katılımcı çeşitliliğine erişilememiş olması, genellemeler yapılabilmesini güçleştirmektedir. Verilerin işlenmesi ve değerlendirmesi sırasında bu kısıtlılık göz önünde bulundurulmuş ve bulguların sunumunda aşırı indirgeme veya genellemelerden kaçınılarak her veri kendi biricikliği içinde anlamlı kabul edilmiştir.

b. Değerlendirme

i. Anket Katılımcılarının Demografik Nitelikleri

Ankete katılan 89 akademisyenden 51'i (57,95%) anketin yapıldığı 2020 yılı içinde bir üniversitede tam zamanlı olarak görev yaptığını ifade etmiştir. Katılımcıların sadece 1'i yarı zamanlı çalışmaktadır. Buna karşılık katılımcıların 36'sı (40,90%) aktif olarak bir üniversitede çalışmamaktadır.

Şu anda bir üniversitede aktif olarak çalışıyor musunuz?		
Seçenekler	Yanıtlar	
Tam-zamanlı	57,95%	51
Yarı-zamanlı	1,14%	1
Hayır	40,90%	36
	Yanıtlayan	88
	Atlayan	1

Tablo 1: Katılımcıların Üniversitede İstihdam Durumuna Göre Dağılımı

Şu anda aktif olarak bir üniversitede çalışmayan 36 kişinin herhangi bir üniversitede kadro hiçbir zaman kadro alamamış 3 kişi haricindekilerin çeşitli gerekçelerle çalıştıkları kurumlardan ayrıldıkları görülmektedir. Aşağıdaki tablo ayrılma gerekçelerini ve üniversitede aktif çalışmayanların ayrılma gerekçelerine göre sayısal dağılımını göstermektedir.

Üniversiteden ayrılma sebebiniz nedir?		
Ayrılma Gerekçeleri	Yanıtlar	
Emeklilik	8,57%	3
İstifa	2,85%	1
İşten çıkarılma/sözleşmenin yenilenmemesi	5,71%	2
Açığa alınma	0,00%	0
KHK ile kamu hizmetinden ihraç edilme	71,42%	25
Çalıştığı kurumun KHK ile kapatılması	0,00%	0
Üniversitede hiç kadrolu olmadım	8,57%	3
Baskılar nedeniyle ayrıldım	2,85%	1
	Yanıtlayan	35

Tablo 2: Ayrılma Gerekçelerine Göre Üniversitede Aktif Çalışmayan Akademisyenlerin Sayısal Dağılımı

Tabloda en dikkat çekici sonuç, toplumsal cinsiyet alanında faaliyet gösteren anket katılımcısı akademisyenlerin 25'inin OHAL sonrası çıkarılan kanun hükmünde kararnameyle kamu görevinden çıkarılmış olmasıdır. Sözleşmesi yenilenmeyerek işten çıkartılan 2 akademisyenle, baskı nedeniyle ayrılmış olduğunu beyan eden 1 akademisyeni göz önüne aldığımızda toplamda 28 akademisyenin doğrudan OHAL rejiminin uygulamalarıyla akademi dışında itilmiş olduklarını söyleyebiliriz.

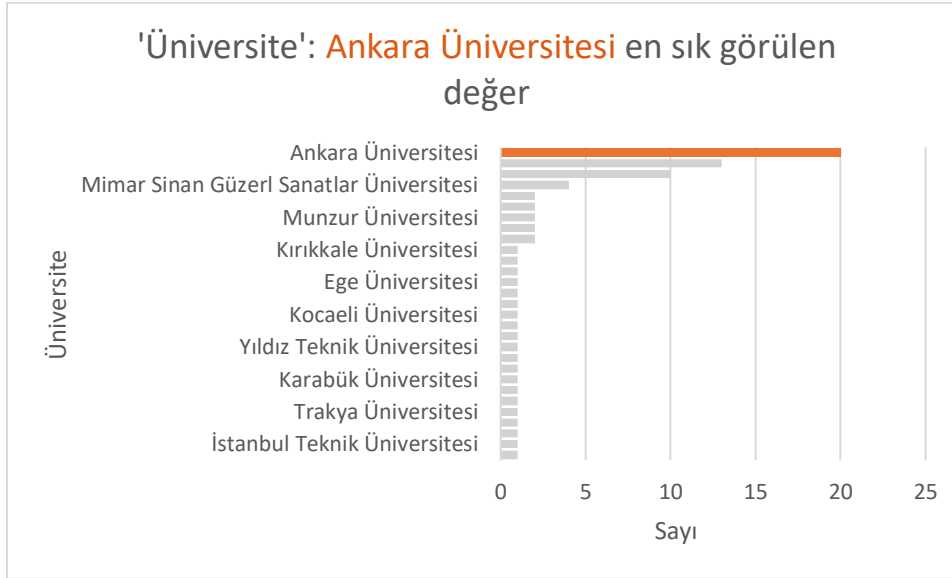
Anketi yanıtlayan 89 akademisyenden 12'si hangi şu anda veya ayrılmadan önce hangi Üniversitede çalıştıklarına dair soruyu yanıtlamamayı tercih etmiştir. Soruyu yanıtlayan 77 akademisyenin veya Üniversitelere göre dağılımına göre, soruyu yanıtlayan 77 akademisyenden 10'u çalıştığı veya eskiden çalışmış olduğu kuruma dair bilgi vermemiştir. Kalan 67 akademisyenin 28 ayrı Üniversite'den oldukları görülmektedir. Toplumsal cinsiyet alanında çalışan akademisyenlerden seçilen katılımcıların geldikleri Üniversitelere göre dağılımı aşağıdaki tabloda görülebilir:

Katılımcıların Geldikleri Üniversiteler	Sayı
Ankara Üniversitesi	20
Hacettepe Üniversitesi	13
Belirtilmemiş	10
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	4
Başkent Üniversitesi	2
Marmara Üniversitesi	2
Munzur Üniversitesi	2
Boğaziçi Üniversitesi	2
Sabancı Üniversitesi	2
Kırıkkale Üniversitesi	1
Beyrut Üniversitesi	1
Bilkent Üniversitesi	1
Ege Üniversitesi	1
Çukurova Üniversitesi	1
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	1
Kocaeli Üniversitesi	1

Ortadoğu Teknik Üniversitesi	1
Mersin Üniversitesi	1
Yıldız Teknik Üniversitesi	1
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	1
Akdeniz Üniversitesi	1
Karabük Üniversitesi	1
Anadolu Üniversitesi	1
Süleyman Demirel Üniversitesi	1
Trakya Üniversitesi	1
Iğdır Üniversitesi	1
Yüzüncü Yıl Üniversitesi	1
İstanbul Teknik Üniversitesi	1
İstanbul Üniversitesi	1
Genel Toplam	77

Tablo 3: Katılımcıların Üniversitelere Göre Dağılımı

Tablodan anlaşıldığı gibi, genel toplam içinde Ankara Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesinin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Bir başka grafikte en sık görülen değerlerin dağılımını görelim:

Grafik 1: Üniversitelere Göre Dağılımda En sık görülen değer

Bu grafiğin örneklemin belirlenmesi sırasında kendisine ulaşılan akademisyenlerden geri dönüş yapanların dağılımını yansıttığını belirtmek gerekir. Dolayısıyla burada Ankara Üniversitesinin en sık görülen değer olması, soruya yanıt verenlerin dağılımıyla ilgilidir.

Toplumsal cinsiyet çalışmaları açısından Ankara Üniversitesi'nin diğerleri arasında ayrıcalıklı bir konuma sahip olduğu anlamına gelmemektedir. Ancak elbette anketin genel sonuçları itibariyle, bu iki üniversiteden gelen akademisyenlerin çoğunluğu oluşturması, yanıtların aslında bu iki kurum açısından belli bir yanlılığa sahip olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların çalıştıkları veya ayrıldıkları akademik kurumun kentlere göre dağılımına bakıldığında zamansa Ankara'nın (36 kişi) genel toplam içindeki ağırlığı dikkat çekmektedir. İstanbul, Ankara'nın ardından en çok akademisyene ulaşılan kent olarak ikinci sırada yer almaktadır. Aşağıdaki tablo katılımcıların çalıştıkları veya eskiden çalışmış oldukları kurumların bulunduğu kentlere göre sayısal dağılımını göstermektedir:

Katılımcıların Üniversitelerinin Bulunduğu Kentler	Katılımcı Sayıları
Ankara	36
İstanbul	13
Belirtilmemiş	10
Tunceli	2
Adana	2
Antalya	1
Mersin	1
Kırıkkale	1
İzmir	1
Beyrut	1
Karabük	1
Çanakkale	1
Kocaeli	1
Edirne	1
Samsun	1
Eskişehir	1
Van	1
Iğdır	1
Isparta	1
Genel Toplam	77

Tablo 4: Katılımcıların Çalıştıkları veya Ayrıldıkları Üniversitelerin Bulunduğu Kentlere Göre Sayısal Dağılımı

Anketi yanıtlayan 89 katılımcının 4'ü cinsiyet kimliği ve tercihini belirtmek istememiştir. Cinsiyet kimliğini bildiren 85 katılımcının yalnızca ikisi erkektir. Eğitim durumuyla ilgili soruyu

katılımcılardan yalnızca biri yanıtlamamıştır. Soruyu yanıtlayan 88 kişinin %77,27'si (68) bir doktora derecesine, %22,72'si ise yüksek lisans derecesine sahiptir.

Tamamladığınız son eğitim programı:

Seçenekler	Yanıtlar	
Lisans	0,00%	0
Yüksek Lisans	22,72%	20
Doktora	77,27%	68
	Yanıtlayan	88
	Atlayan	1

Tablo 5: Katılımcıların Tamamladıkları Eğitim Programına Göre Dağılımı

Aşağıdaki tablo, katılımcıların akademik unvanlarına göre dağılımlarını göstermektedir. Henüz doktorasını tamamlamamış olan katılımcılar bu tabloda “Atlayanlar” kümesi içinde bulunmaktadır. Tablo, ankete katılanların 38’ini (51%) kıdemli akademisyenlerin oluşturduğunu göstermektedir. 27 akademisyense henüz akademik kariyerin ilk basamağındadır.

Eğer öğretim elemanıysanız akademik unvanınız (ya da üniversiteden ayrılmadan önceki son unvanınız) nedir?

Unvan	Sayısal Dağılım	
Profesör	25,68%	19
Doçent	25,68%	19
Dr. Öğretim Üyesi	20,27%	15
Dr. Öğretim Görevlisi	1,35%	1
Dr. Araştırma Görevlisi	14,86%	11
	Yanıtlayan	74
	Atlayan	15

Tablo 6: Katılımcıların akademik unvana göre dağılımı

Alan araştırmasına katılarak anketi yanıtlayanların son görev yaptıkları üniversitede çalışma süreleri açısından dağılımına baktığımızda aynı işyerinde aralıksız 26 yıl üzerinde çalışanların soruyu yanıtlayan 80 kişinin yüzde 8,75’ini oluşturduğu görülmektedir. 16 yıl ile 25 yıl arasında aynı kurumda çalışanlar ise toplam içinde yüzde 25’i oluşturmaktadır:

Son görev yerinizde kaç yıl çalıştınız?		
Çalışma Süreleri	Sayısal Dağılım	
1 yıldan az	1,25%	1
1-5 yıl	22,50%	18
6-10 yıl	23,75%	19
11-15 yıl	18,75%	15
16-20 yıl	17,50%	14
21-25 yıl	7,50%	6
26 ve üzeri yıl	8,75%	7
Yanıtlayanlar		80
Atlayanlar		9

Tablo 7: Son Görev Yerinde Çalışma Süresine Göre Sayısal Dağılım

Anket çalışmasında sorulan sorulardan biri, katılımcıların toplumsal cinsiyet alanında ne kadar süre çalışmış olduklarını anlamayı amaçlıyordu. Bu soruya verilen yanıtların dağılımı aşağıdaki tabloda görülebilir.

Çalışma süresi	Sayısal dağılım	
1 yıldan az	1,18%	1
1- 5 yıl	20,00%	17
6-10 yıl	27,06%	23
11-15 yıl	24,71%	21
16-20 yıl	9,41%	8
21-25 yıl	9,41%	8
26 ve üzeri yıl	8,24%	7
Yanıtlayanlar		85
Atlayanlar		4

Tablo 8: Toplumsal Cinsiyet Alanında Çalışma Süresine Göre Sayısal Dağılım

Tablodan anlaşıldığı üzere, soruyu yanıtlayanların toplumsal cinsiyet alanında çalışma süreleri en az 1 yıl ile en çok 26 yılın üzerinde olmak üzere dağılmaktadır. 85 katılımcı akademisyenin 15'i, toplumsal cinsiyet alanında 21 yıldan daha uzun süredir çalışmalar yaptıklarını ifade etmektedir. 10 yıl ile 20 yıl arasında alanda çalışanların toplam içindeki oranı ise yüzde 34,12'dir (29 kişi).

Katılımcıların toplumsal cinsiyet alanı dışında hangi alanlarda akademik çalışmalar yürüttükleri de anket çalışmasında sorulan sorular arasındaydı. Bu soruya verilen yanıtlarla toplanan verilerin sözcük bulutu olarak görselleştirilmiş biçimi şöyledir:

S11 Toplumsal cinsiyet dışındaki akademik çalışma alanlarınız nelerdir? (Birden çok alan belirtebilirsiniz.)

politik Toplumsal Hareketler edebiyat Felsefe göç çalışmaları psikoloji tarihi Siyaset
Sağlık Toplumsal sosyolojisi tarih ve Sağlık çalışmaları
Bellek medya Kent sosyal iletişim Film
kültürel çalışmalar sosyal politika GÖÇ siyasal iletişim Siyaset bilimi

Bulut, bize katılımcıların ağırlıklı olarak sosyal bilimler alanında çalıştıklarını ve toplumsal cinsiyet alanıyla kesişen çok disiplinli çalışma alanlarında da araştırmalar yürüttüklerini göstermektedir. Sosyoloji, İletişim Çalışmaları, Kültürel Çalışmalar, Film Çalışmaları, Göç Çalışmaları, Toplumsal Hareketler Çalışmaları, Edebiyat, Tarih, Felsefe, Psikoloji, Siyasal İletişim, Siyaset Bilimi, Sağlık bilimleri, Etnografi, Toplumsal Bellek Çalışmaları, Kent Çalışmaları, Müzik Sosyolojisi, Tıp Eğitimi, Biyoistatistik, Sınıf Çalışmaları, Politik Ekonomi, Uluslararası İlişkiler ve Siyaset Teorisi gibi çalışma alanları ve disiplinler katılımcı akademisyenlerin başlıca ilgi alanlarını oluşturmaktadır.

ii. *Akademide Toplumsal Cinsiyet Araştırmalarının ve Eğitiminin Yeri*

Anket çalışmasında bir grup soru, akademik örgütlenme içinde toplumsal cinsiyet araştırmalarının ve eğitiminin konumunu saptamak üzere oluşturuldu. Burada elbette katılımcıların parçası oldukları kurumların yapılanışını, örgütlenişini, toplumsal cinsiyet

politikalarını yansıtacak yanıtlar verecekleri açıktır. Üniversitelere ve kentlere göre dağılım oranları çerçevesinde, aslında katılımcıların yanıtlarının daha çok Ankara ve İstanbul’da bulunan üniversitelere dair bir yanlılık taşıdığını yeniden hatırlatmak yerinde olacaktır.

Programın Adı	Yanıtların Dağılımı	
Lisans	12,94%	11
Yüksek lisans	62,35%	53
Doktora	40,00%	34
Yok	31,77%	27
Bilmiyorum	4,71%	4
	Yanıtlayanlar	85
	Atlayanlar	4

Tablo 9: Katılımcıların Çalıştıkları veya Ayrıldıkları Üniversitelerde Toplumsal Cinsiyet Alanında Bulunan Eğitim Programlarına Dair Tanıklıkları

Bu tabloda görüldüğü gibi, soruyu yanıtlayan 85 akademisyenin sadece %27’si kendi kurumlarında toplumsal cinsiyet üzerine herhangi bir eğitim programı olmadığını belirtmiştir. Yanıt verenlerin 53’ü üniversitelerinde toplumsal cinsiyet yüksek lisans programı bulunduğunu ifade etmiştir. Bu genel toplam içinde yüzde 62,35’lik oranı temsil etmektedir. Doktora programlarının var olduğuna dair yüzde 40’lık dilimi de göz önüne alacak olursak, üniversitelerde daha çok lisansüstü düzeyde toplumsal cinsiyet eğitimi verilmesi eğiliminin ağır bastığı görülmektedir.

Çalıştığınız veya ayrıldığınız üniversitede kadın hakları ve/veya toplumsal cinsiyet alanıyla ilgili lisans ve/veya lisansüstü eğitim programları dışında müfredatta bu alanlarla ilgili ders veya seminerler yer alıyor mu?

Yanıt seçenekleri	Yanıtların Dağılımı	
Evet	83,53%	71
Hayır	5,88%	5
Bilmiyorum	10,59%	9
	Yanıtlayanlar	85
	Atlayanlar	4

Tablo 10: Eğitim Programları Dışında Toplumsal Cinsiyet Konulu Derslerin Varlığı

Katılımcılar, üniversitelerinde eğitim programları dışında da toplumsal cinsiyet veya kadın hakları konulu derslerin varlığına tanıklık etmektedirler. Yalnızca 5 akademisyen buldukları üniversitede bu tür derslerin olmadığını belirtmektedir. 9 akademisyen ise bu konuda bir bilgileri olmadığını ifade etmiştir. Bu akademisyenlerin halen bir üniversitede aktif olarak çalışmadıkları göz önüne alındığında, bu konuda bir fikir beyan edememelerinin nedeni açık hale gelecektir.

<i>Çalıştığınız veya ayrıldığınız üniversitede kadın çalışmaları veya toplumsal cinsiyet alanında araştırma merkezi var mı?</i>		
Yanıt Seçenekleri	Yanıtların Dağılımı	
Evet	85,88%	73
Hayır	14,12%	12
Bilmiyorum	0,00%	0
	Yanıtlayanlar	85
	Atlayanlar	4

Tablo 11: Katılımcıların Çalışmış Oldukları Üniversitelerde Toplumsal Cinsiyet Araştırma Merkezlerinin Durumuna Dair Tanıklıkları

Yukarıdaki tablo, katılımcıların 73'ünün kendi üniversitelerinde kadın çalışmaları veya toplumsal cinsiyet alanında bir araştırma merkezi olduğunu belirttiğini göstermektedir. Sadece 12 katılımcı, üniversitede böyle bir araştırma merkezi olmadığını ifade etmiştir.

Öğretim üyesi yetiştirme ve istihdam sağlama, eğitim programları açıp geliştirebilme açısından akademik örgütlenme içinde anabilim dallarının varlığı çok önemlidir. Kadın çalışmaları veya toplumsal cinsiyet çalışmaları anabilim dallarının kurulması, bu alandaki akademik gelişmeyi hızlandırmak, alanda yetişmiş elemanların istihdamını sağlamak ve alanının sürekliliğini sağlamak gibi olumlu sonuçlar doğurmaktadır. Ancak bu konuda uzun mücadelelerle kurulan anabilim dallarının işleyişlerinin OHAL sonrasında sekteye uğradığı genel bir gözlem ve yargı olarak ifade edilmektedir. Bu konuda anket çalışmasında sorulan soruya verilen yanıtlarla elde edilen veriler aşağıdaki tabloda gösterilmektedir:

Çalıştığınız veya ayrıldığınız üniversitede kadın çalışmaları veya toplumsal cinsiyet çalışmaları anabilim dalı var mı?

YANIT SEÇENEKLERİ	YANITLARIN DAĞILIMI	
Evet, kadın çalışmaları	29,76%	25
Evet, toplumsal cinsiyet çalışmaları	19,05%	16
Hayır	40,48%	34
Bilmiyorum	4,76%	4
Diğer (lütfen belirtin)	5,95%	5
	Yanıtlayanlar	84
	Atlayanlar	5

Tablo 12: Kadın Çalışmaları veya Toplumsal Cinsiyet Anabilim Dallarının Varlığına Dair Tanıklık

Yukarıdaki tablo, kurumlarında Kadın Çalışmaları veya Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları veya Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları anabilim dalları olduğunu bildirenlerin toplamının bu türden anabilim dallarının olmadığını bildirenlere oranla daha fazla olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu üç tablodaki veriler birlikte yorumlanacak olursa, kadın çalışmaları veya toplumsal cinsiyet çalışmalarının akademik örgütlenme içinde kendine yer edindiğini, eğitim programlarının ve araştırma uygulama merkezlerinin OHAL'e rağmen varlıklarını koruyabildiklerini söylemek mümkündür. Ancak elbette bu, verilen derslerin içeriklerinde ve araştırma merkezlerinin çalışma tarzlarında ve ilgilerinde OHAL uygulamalarının bir dönüşüm yaratıp yaratmadığına bakmadan çok anlamlı bir veri oluşturmamaktadır. Söylenebilecek olan şey, alanın topyekun ortadan kalkması anlamına gelecek radikal müdahalelerin yapılmamış olmasıdır. Burada özellikle odak grup çalışmalarına katılan akademisyenlerin vurguladıkları bir olgudan bahsetmek yerinde olacaktır. Buna göre, OHAL ile yükselen otoriterliğin yanı sıra muhafazakarlığın hegemonik stratejilerinin hedefi, toplumsal cinsiyet alanını topyekun tahrip etmekten ziyade alanın İslami ve

muhafazakar değerler bağlamında, ailenin kutsallığı mottosu temelinde yeniden yapılandırılmasıdır.

iii. *OHAL Sonrası Akademik Örgütlenme İçinde Toplumsal Cinsiyet Alanı*

OHAL döneminde ve daha sonra olağanlaşmış OHAL altında üniversitelerde kadın çalışmaları veya toplumsal cinsiyet çalışmaları üzerinde iktidar tarafından kurulan baskının eğitim açısından, araştırma merkezlerinin durumu bakımından, akademisyen yetiştirilmesi ve istihdam politikaları açısından sonuçları ayrı ayrı değerlendirilebilir. Anket çalışması sırasında katılımcılara kendi çalıştıkları veya ayrılmış oldukları üniversitelerdeki durumu açıklayabilecekleri sorular sorulmuştur. Aşağıdaki ilk tablo, bu katılımcıların araştırma merkezlerinin OHAL ile birlikte nasıl bir değişimle karşı karşıya kalmış olduğuna dair açıklamalarını niceliksel olarak ifade etmektedir.

OHAL döneminde çalıştığınız veya ayrıldığınız üniversitede mevcut kadın hakları ve/veya toplumsal cinsiyet alanında araştırma yapan merkezin durumunda/yapısında bir değişiklik oldu mu? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

YANIT SEÇENEKLERİ	YANITLARIN DAĞILIMI	
Merkezin adı değiştirildi.	2,50%	2
Merkez tümüyle kapatıldı.	0,00%	0
Merkezin araştırmacı kadrosu azaltıldı.	15,00%	12
Merkezin yöneticileri değiştirildi.	27,50%	22
Merkez çalışanları görevlerinden alındı.	7,50%	6
Merkezin bütün faaliyetleri durduruldu.	2,50%	2
Merkezin statüsünde ve yapısında hiçbir değişiklik olmadı.	32,50%	26
Bilmiyorum	25,00%	20
Diğer (lütfen belirtin)	15,00%	12
	Yanıtlayanlar	80
	Atlayanlar	9

Tablo 13: OHAL Döneminde Araştırma Merkezlerinin Değişimi

Tablodan da anlaşılacağı gibi yalnızca iki katılımcı, kendi üniversitelerinde bulunan merkezlerin kapatılmadığını ancak faaliyetlerinin bütünüyle durdurulduğunu ifade etmiştir.

Merkezlerin bütünüyle kapatılmadığı anlaşılmaktadır. 20 kişi üniversitedeki durumu bilmediklerini belirtmiş, buna karşılık 12 kişi seçeneklerde yer almadığını düşündükleri olgu ve durumlardan bahsetme ihtiyacı duymuştur. 26 kişi ise kendi kurumlarındaki merkezin statüsünde ve yapısında herhangi bir değişiklik olmadığını vurgulamıştır. Bu bütün yanıtlar arasında en yüksek oranla (%32,50) temsil edilen yanıt seçeneğidir. Bunun dışında kalan 42 yanıtta göre merkezler, ad değişikliğinden kadroların daraltılmasına yöneticilerinin değiştirilmesinden çalışanlarının görevden alınmasına kadar bir dizi baskıcı uygulamanın nesnesi haline gelmişlerdir. Yöneticilerin değiştirilmesiyle araştırmacı kadrosunun daraltılması en çok başvurulan baskıcı uygulamalar olarak dikkat çekmektedir. Diğer yanıtları arasında en çok dikkati çeken ifadeler ise buldukları kurumlarda Barış Bildirisi imzacı ve toplumsal cinsiyet alanında uzmanlaşmış akademisyenlerin kamu görevinden çıkartılarak akademi dışında bırakılmalarının bu araştırma merkezlerinin yapısında köklü değişiklikler yaratmış olduğuna işaret edenlerdir. Ayrıca, bu araştırma merkezlerinin iktidarla uyumlaştığı hallerde baskı görmedikleri de bu yanıtlar arasında ifade edilmiştir. Bu olumsuz gelişmelerin yanında kendi kurumlarında toplumsal cinsiyet çalışmalarına artan ilgiye işaret eden katılımcılar olmuştur. Yapılan araştırmaların, yazdırılan tezlerin sayısında bir artıştan bahseden bu katılımcılar İstanbul'da Sabancı Üniversitesinde çalışmaktadırlar ve kurumlarında OHAL baskısına rağmen toplumsal cinsiyet odaklı merkezlerin faaliyetlerinin hem niceliksel hem de niteliksel olarak geliştiğini belirtmektedirler. Bu ayrık örnek dışında, genelde, OHAL'in toplumsal cinsiyet alanını tahrip eden uygulamaların arttığı bir süreci başlattığı söylenebilir. Bunun göstergesi olan bir başka veri, aşağıdaki tabloda gösterilmektedir:

Çalıştığınız veya ayrıldığınız üniversitede bulunan kadın çalışmaları veya toplumsal cinsiyet çalışmaları anabilim dalının durumunda/ yapısında OHAL dönemiyle birlikte herhangi bir değişiklik oldu mu?

YANIT SEÇENEKLERİ	YANITLARIN DAĞILIMI	
Adı değiştirildi.	0,00%	0
Tümüyle kapatıldı.	0,00%	0
Kadrosu yenilendi.	8,00%	4
Yöneticileri değiştirildi.	16,00%	8
Anabilim dalı öğretim elemanları görevlerinden alındı.	20,00%	10
Anabilim dalının programları kapatıldı.	6,00%	3
Herhangi bir değişiklik olmadı.	34,00%	17
Bilmiyorum.	24,00%	12
Diğer	22,00%	11
	Yanıtlayanlar	50
	Atlayanlar	39

Tablo 14: OHAL Döneminde Anabilim Dallarındaki Değişim

Bu tablodan da anlaşılacağı gibi, var olduğu ifade edilen anabilim dallarının bir kısmı OHAL uygulamalarıyla kadrosu yenilenerek, yöneticileri değiştirilerek, öğretim elemanları görevlerinden alınarak ve programları kapatılarak bir dizi baskıcı uygulamaya maruz bırakılmıştır. Ancak uygulamaların genel bir politikanın sonucu olmaktan ziyade, üniversiteden üniversiteye değişen bir nitelik arz ettiği gözlenmektedir. Bu keyfilik, iktidarla uyumlaşma, kentin muhafazakar yapısına eklenme gibi konularda Üniversitelerin farklılaşmasına bağlı olabilir. Büyük kentlerde kurulmuş, eski ve görece kurumlaşmış Üniversitelerle kıyaslandığında Anadolu'nun farklı kentlerinde kurulan, nitelikle eleman yetiştirme ve istihdam etme konusunda OHAL öncesinde de sorunlar yaşayan, buldukları kentin güç ve çıkar odaklarıyla organik ilişkiler kurarak var kalmayı başarmış Üniversiteler arasında da bu konuda belirgin farklar olduğu varsayılabilir. Ancak söz konusu varsayımın kanıtlanması, bu alan araştırmasının amaç, hedef ve kapsamının dışında kalmaktadır.

Araştırmaya katılan akademisyenler, Üniversitelerin OHAL sonrasında özgür araştırmaların yapıldığı, toplumsal cinsiyet alanında yeterli eğitim-öğretim programları yürüttüğü

yerler olup olmadıklarına dair fikir beyan etmeleri istenen bir dizi soruya verdikleri yanıtlarda, OHAL sonrasında toplumsal cinsiyet alanında belirgin bir tahribat olduğuna tanık olduklarını belirtmişlerdir. Aşağıdaki tablolar, akademisyenlerin bu konudaki görüşlerini yansıtmaktadır:

OHAL rejimiyle birlikte toplumsal cinsiyet çalışmaları, kadın çalışmaları gibi alanlarda özgürce tez üretmenin, araştırma ve yayın yapmanın veya ders vermenin kurumsal destekten yoksun bırakıldığı görüşüne katılır mısınız?

	Kesinlikle katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle katılmıyorum		Total
	42,31%	33	33,33%	26	10,26%	8	12,82%	10	1,28%	1	78 1,97

Tablo: 15 Toplumsal cinsiyet alanı ve akademik özgürlük hakkında katılımcıların algıları

Bugün büyük kentlerde bulunan görece kökleşmiş üniversitelerde toplumsal cinsiyet konulu araştırmalar yürütmek, tez yazmak/yönetmek veya dersler vermek konusunda akademisyenlerin daha az engellemeyle karşılaştıkları görüşüne katılır mısınız?

	Kesinlikle katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle katılmıyorum		Toplam	Ağırlıklı ortalama
1	5,06%	4	45,57%	36	18,99%	15	18,99%	15	11,39%	9	79	2,86
Diğer											11	
											Yanıtlayan	79
											Atlayan	10

Tablo 16: Büyük kentlerde toplumsal cinsiyet ve akademik özgürlükler hakkında katılımcıların algısı

iv. OHAL Sonrası Üniversitelerde Toplumsal Cinsiyet Politikalarında Değişim

Artan otoriterleşmenin ve özellikle iktidarın dini ve muhafazakar değerler çerçevesinde yürüttüğü hegemonya mücadelesi toplumsal cinsiyet alanının yalnızca akademik örgütlenme içindeki yerinde tahribatlara yol açmadı, fakat toplumsal cinsiyet odaklı eşitliği güvenceye alan ve haklar çerçevesinde geliştirilen politikalarda da birtakım değişimlere neden oldu. Bu konuda özellikle akademisyenlerle öğrenciler, akademisyenlerle akademisyenler ve akademisyenlerle yöneticiler arasındaki olası şiddet, taciz ve mobbing vakalarını önlemek üzere geliştirilen mekanizmaların, oluşturulan kurulların ve yapıların çeşitli stratejilerle işlevsizleştirildiği gözlenmiştir. Araştırmaya katılan akademisyenlere OHAL sonrası toplumsal cinsiyet odaklı politikalarda ne gibi

değişiklikler yaşandığı sorulmuştur. Bu soruya alınan yanıtların dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmektedir:

OHAL’i takiben bugüne kadar çalıştığınız veya ayrıldığınız üniversitede toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarında herhangi bir değişiklik gözlediniz mi? (Birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

YANIT SEÇENEKLERİ	YANITLARIN DAĞILIMI	
Cinsel yönelimleri nedeniyle öğrencilerin ve akademisyenlerin uğradıkları hak ihlallerinde artış gözlemlerdim.	18,75%	15
Üniversitenin cinsel taciz tutum belgesi askıya alındı. Kadın akademisyenlerin idari görevlerinden alındıklarını gözlemlerdim.	7,50%	6
İşyerinde toplumsal cinsiyet eşitliğini güvence altına alma mücadelesinin idari olarak engellendiğini gözlemlerdim.	8,75%	7
Toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesi yürüten öğrenci kulüp veya inisiyatiflerinin kurulmasına veya faaliyet yürütmesine izin verilmediğini gözlemlerdim.	16,25%	13
Toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesi yürüten öğrenci kulüp veya inisiyatiflerinin kurulmasına veya faaliyet yürütmesine izin verilmediğini gözlemlerdim.	32,50%	26
Toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesi yürüten öğrenci kulüp veya inisiyatiflerinin üyelerinin faaliyetleri nedeniyle üniversite yönetimlerinde cezalandırıldıklarına tanık oldum.	10,00%	8
Toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesi yürüten öğrenci dernek ve inisiyatiflerinin çalışmalarını destekleyen akademisyenlere soruşturma açıldığını tanık oldum.	8,75%	7
Feminist akademisyenlerin toplumsal cinsiyet politikalarında ve kurumlarında etkisiz hale getirildiğini gözlemlerdim.	1,25%	1
LGBTİQ+ gruplarının etkinlik yapmalarının engellendiğini gözlemlerdim.	1,25%	1
Öğrencilerin toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesi yürüten öğrenci kulüp ve inisiyatiflerine karşı daha radikal tavırlar aldığını gözlemlerdim.	1,25%	1
Kadın çalışmaları merkezinin adına aile ibaresi eklendi.	1,25%	1
Toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesine ve çalışmalarına örtük bir mesafelenme gözlemlerdim.	1,25%	1
Toplumsal cinsiyet eşitliği çerçevesinde olumlu gelişmeler olduğunu, desteklerin genişlediğini, tacizi ve şiddeti önlemeye dönük politikalar geliştirildiğini gözlemlerdim.	2,50%	2
Hayır	18,75%	15
Emin değilim	26,25%	21
Bilmiyorum	3,75%	3
Yanıt vermek istemiyorum	2,50%	2
	Yanıtlayanlar	80
	Atlayanlar	9

Tablo 17: OHAL Sonrası Üniversitelerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Politikalarında Yaşanan Değişim

Yukarıdaki tablodan da anlaşıldığı gibi akademisyen katılımcıların tanıklığı, bu akademisyenlerin çalışmış oldukları Üniversitelerde toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarında çeşitli stratejilerle ortaya çıkan bir gerileme, bir tutum değişikliği yaşandığına işaret etmektedir. Bu değişikliğin nedenine dair fikirleri sorulan akademisyenlerin görüşlerinin dağılımını gösteren tablo aşağıdadır:

OHAL rejimiyle birlikte, OHAL öncesine kıyasla toplumsal cinsiyet eşitliği meselesine ilişkin politikaların belirlenmesinde kültürel, geleneksel, dinsel ve ahlaki norm ve değerlere vurgunun arttığı görüşüne katılır mısınız?

	Kesinlikle katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle katılmıyorum		Toplam	Ağırlıklı ortalama	
Tam-zamanlı	51,06%	24	27,66%	13	14,89%	7	4,26%	2	2,13%	1	59,49%	47	1,79
Yarı-zamanlı	100,00%	1	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	1,27%	1	1
Hayır	74,19%	23	25,81%	8	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	39,24%	31	1,26
Toplam	60,76%	48	26,58%	21	8,86%	7	2,53%	2	1,27%	1	100,00%	79	
												Yanıtlayan	79
												Atlayan	7

Tablo 18: Kültürel, geleneksel, dinsel ahlaki norm ve değerlerin toplumsal cinsiyet politikalarına etkisi algısı

Araştırmaya katılanların, buldukları üniversitelerdeki cinsel şiddet ve tacizi önleme tutum belgelerinin OHAL öncesi ve sonrası durumlarına dair tanıklıklarını gösterir tablo aşağıdadır.

Çalıştığınız veya ayrıldığınız üniversitede cinsel taciz konusunda bir tutum belgesi var mı?

YANIT SEÇENEKLERİ	YANITLARIN DAĞILIMI	
Var, OHAL öncesinde kabul edildi.	42,31%	33
Var, OHAL sonrasında kabul edildi.	11,54%	9
OHAL öncesi vardı, şimdi kaldırıldı.	0,00%	0
Hazırlık vardı, yarım kaldı.	5,13%	4
Hiç olmadı.	19,23%	15
Fikrim yok.	21,79%	17
	Yanıtlayanlar	78
	Atlayanlar	11

Tablo 19: Cinsel Taciz Tutum Belgesi

Tablodan anlaşılacağı gibi soruyu yanıtlayan 78 akademisyenin 33'ü, kendi kurumlarında OHAL öncesinde kabul edilen bir tutum belgesi olduğunu ifade etmektedir. 9 akademisyen benzer bir belgenin OHAL sonrasında kabul edildiğini beyan etmişlerdir. Buna göre akademisyenlerin

yaklaşık %54'ünün bu tür bir belgenin Üniversite kurullarınca kabul edildiği kurumlarda çalışmakta oldukları anlaşılmaktadır. 4 akademisyen ise OHAL öncesinde var olan belgenin OHAL sonrasında kaldırıldığına işaret etmektedir. Buldukları üniversitelerde bu tür bir belgenin olup olmadığı konusunda fikri olmayan akademisyenlerin sayısının 17 olması dikkat çekicidir. Bu akademisyenlerin kendi kurumlarında böyle bir belgenin hazırlanması konusunda herhangi bir çalışmaya katılmadıkları sonucunu bu yanıtlardan çıkarsamak yanlış olmayacaktır. 15 akademisyen buldukları kurumlarda bu tarz bir belgenin hiçbir zaman olmadığını ifade etmiştir. Bu durum, toplumsal cinsiyet eşitliğini güvenceye alan politikaların bu 15 akademisyenin bulunduğu kurumlardaki yokluğunun da bir kanıtı olarak düşünülebilir.

Çalıştığınız veya ayrıldığınız üniversitede cinsiyet eşitliği politikalarını yürütmek üzere oluşturulmuş birimler var mı?

YANIT SEÇENEKLERİ	YANITLARIN DAĞILIMI	
Var, OHAL öncesi kuruldu.	39,74%	31
Var, OHAL sonrası kuruldu.	5,13%	4
Yok, OHAL sonrası kapatıldı.	1,28%	1
Hiç olmadı.	24,36%	19
Bilmiyorum.	24,36%	19
Diğer	5,13%	4
	Yanıtlayan	78
	Atlayan	11

Tablo 20: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Birimleri

Toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarını yürütmek üzere üniversitelerde herhangi bir birimin olup olmadığına dair sorulan soruya akademisyenlerin verdikleri yanıtların dağılımı yukarıdaki tabloda görülmektedir. OHAL öncesi böyle bir birimin kurulmuş olduğunu bildiren akademisyen sayısı 31'dir. Bu 78 akademisyenin yanıtları arasında %39'luk bir oranı temsil etmektedir. Böyle bir birimin varlığından haberdar olmayan akademisyen sayısı 19'dur. Böyle bir birimin hiçbir zaman olmadığını beyan akademisyen sayısı da 19 olarak izlenmektedir.

Buldukları kurumlarda cinsel tacizi önleme birimlerinin durumları da katılımcılara soruldu. Bu soruya katılımcıların verdikleri yanıtların dağılımını gösterir tablo aşağıdadır:

Çalıştığınız veya ayrıldığınız üniversitede cinsel tacizi önlemek veya soruşturmak üzere oluşturulmuş mekanizmalar var mı?

YANIT SEÇENEKLERİ	YANITLARIN DAĞILIMI	
Var, OHAL öncesi oluşturuldu.	49,35%	38
Var, OHAL sonrası oluşturuldu.	7,79%	6
Yok, OHAL sonrası kaldırıldı.	0,00%	0
Hiçbir zaman olmadı.	23,37%	18
OHAL öncesi çalışmalar vardı, tamamlanmadı.	2,59%	2
OHAL sonrası çalışmalar başladı, tamamlanmadı.	2,59%	2
Bilmiyorum.	14,29%	11
	Yanıtlayanlar	77
	Atlayanlar	12

Tablo 21: Cinsel Tacizi Önlemek ve Soruşturmak Üzere Oluşturulmuş Mekanizmaların Durumu

v. OHAL Sonrası Üniversitelerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Mücadelesi ve Akademi- Sivil Toplum Örgütleri İlişkisinin Durumu

Araştırmaya katılarak anket sorularını yanıtlayan akademisyenlerin akademi içinde toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesi veren akademisyen veya öğrencilerin oluşturdukları inisiyatif veya topluluklarla ilişkilerinin niteliğine dair tanıklıkları, bu konuda özellikle OHAL sonrasında öğrenci inisiyatif, kulüp ve topluluklarının kapatılmak suretiyle veya faaliyetlerine izin verilmeyerek engellendiğini göstermektedir. Bunun dışında akademisyenler, genel olarak kadın ve LGBTİQ+ hakları konusunda mücadele eden sivil toplum örgütleriyle akademinin ilişkilerinin yetersiz olduğu veya hiç olmadığı görüşünü büyük bir ağırlıkla benimsemektedirler. Derslerin içeriklerinin belirlenmesinde feminist ve queer mücadelelerin yeterince kapsamamış olduğu da yine akademisyenlerin üzerinde uzlaştıkları bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Bu sonuçları gösteren üç tablo aşağıdadır:

Çalıştığınız veya ayrıldığınız üniversitede kadın hakları veya LGBTİQ+ hakları öğrenci toplulukları veya inisiyatifleri var mı?

YANIT SEÇENEKLERİ	YANITLARIN DAĞILIMI	
Var, halen aktif.	23,81%	20
Var, aktif olup olmadığını bilmiyorum.	32,14%	27
Var, OHAL ile birlikte üniversite içindeki faaliyetleri kısıtlandı veya engellendi.	3,57%	3
Vardı, OHAL ilanıyla birlikte dağıldı.	8,33%	7
Yok, öğrencilerin topluluk kurmalarına izin verilmedi.	2,38%	2
Yok	14,28%	12
Bilmiyorum	15,47%	13
	Yanıtlayan	84
	Atlayan	5

Tablo 22: Üniversitede Kadın ve LGBTİQ+ Hakları Mücadelesi Veren Öğrenci Toplulukları ve İnişiyatiflerinin

Durumu

Genel olarak üniversitelerde veya akademik çalışmalar yürüten kurumlarda toplumsal cinsiyet konulu derslerin/eğitiminin içerikleri kadın veya LGBTİ+ hakları aktivizmini kapsayacak biçimde düzenlendiği görüşüne katılır mısınız?

	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Total	Weighted Average					
1	0,00%	0	6,58%	5	30,26 %	23	44,74%	34	18,42 %	14	76	3,75
Diğer							12					
											Yanıtlayan	76
											Atlayan	13

Tablo 23: Toplumsal Cinsiyet İçerikli Derslerin/Eğitiminin Kadın ve LGBTİQ+ Hakları Aktivizmini Kapsamasına Dair Algı

OHAL sonrasında Üniversitelerin kadın çalışmaları ve/veya toplumsal cinsiyet çalışmaları alanında çalışan birimlerinin ve bu birimlerde istihdam edilen akademik personelin feminist ve LGBTİQ+ örgütlerle işbirliğini nasıl değerlendirirsiniz?

YANIT SEÇENEKLERİ	YANITLARIN DAĞILIMI	
Yetersiz	36,25%	29
Yeterli	0,00%	0
İşbirliğinden söz edilemez.	22,50%	18
Fikrim yok	35,00%	28
Diğer	6,25%	5
	Yanıtlayan	80
	Atlayan	9

Tablo 24: OHAL Sonrasında Akademik Personelin Feminist ve LGBTİQ+ Örgütlerle İlişkinin Değerlendirilmesi

III. OHAL Sonrasında Sivil Toplumun Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Mücadelesi ve Akademi ile İlişkileri

Sivil Toplum Örgütleri ile Çevrimiçi Derinlemesine Görüşmeler

Araştırmanın ikinci aşamasında toplumsal cinsiyet alanında faaliyet gösteren sivil toplum örgütlerinin OHAL sürecince uğradığı baskının niteliğini ve bunun toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesi açısından etkilerini örgüt temsilcilerinin deneyim aktarımları ile ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Aralarında OHAL döneminde KHK ile kapatılmış veya faaliyetleri askıya alınmış örgütler de dahil olmak üzere toplumsal cinsiyet alanında hak ve eşitlik mücadelesi yürüten toplam yirmi örgütle derinlemesine çevrimiçi görüşmeler yapılmıştır.

OHAL ile kapatılmış veya halen faaliyetlerini yürütmekte olan sivil toplum örgütü yöneticilerine kendileri açısından baskının niteliğini tanımlamalarına olanak veren sorular ve anahtar kelimeler çevrimiçi olarak önceden gönderilerek derinlemesine görüşmelerin çerçevesi belirlenmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, İstanbul, Ankara, İzmir, Kocaeli, Mersin, Antalya, Hatay ve Muş illerinden olmak üzere yirmi sivil toplum örgütünden otuz katılımcı ile 30 Ekim 2020 ile 28 Şubat 2021 tarihleri arasında çevrimiçi olarak gerçekleştirilmiştir.

Yarı Yapılandırılmış Derinlemesine Görüşmelerin Çerçevesi:

a. Genel çerçeve:

1. Faaliyetlerinde ve mücadele pratiklerinde karşılaştıkları engeller/engellemeler;
2. Baskılar ve engellemeler karşısında direnme ve mücadelenin sürekliliğini sağlamak üzere izledikleri yollar, geliştirdikleri yöntem veya stratejiler;

3. STÖ'lerin kendi iç yapılanmalarında karşılaştıkları sorunların niteliği;
4. Diğer STÖ'lerle dayanışma ilişkileri, ortaklaşmalar, etkileşimler, işbirlikleri

b. OHAL öncesi ve sonrasında,

1. STÖ'lerin mücadele pratiklerindeki dönüşüm;
2. Üye sayıları ve üyelerin aidiyetlerindeki değişim;
3. STÖ'ler arasındaki dayanışma, ortaklaşma ve işbirliği, rutinlerindeki değişim;
4. Yerel yönetimlerle ilişkileri, işbirlikleri

c. STÖ'lerin OHAL öncesi ve sonrası akademiyle ilişkileri;

1. STÖ'lerin üniversitelerle ve/veya üniversitelerin toplumsal cinsiyet araştırma merkezleri ile iş birlikleri;
2. Bilgiye erişimlerinde OHAL sonrası ortaya çıkan değişimler;
3. Toplumsal cinsiyet eşitliği alanında bilgi üretiminde sivil toplumun yeri, payı, ağırlığı

Değerlendirme

Görüşmelerde öne çıkan ortak vurgulara bakıldığında, OHAL rejiminin toplumsal cinsiyet alanında özellikle hak savunuculuğu yapan ve eşitlik mücadelesi veren kadın ve LGBTİQ+ derneklerinin faaliyetleri üzerinde kısıtlayıcı ve bu örgütlerin kapasitelerini geliştirmelerini engelleyici, yerel ve ulusal karar alma süreçlerine katılımlarını sınırlandırıcı bir etkisi olduğu

anlaşılmaktadır. Her ne kadar araştırmanın çıkış varsayımı OHAL'i milat olarak olsa da aslında hem akademide toplumsal cinsiyet alanına hem de bu alanda hak mücadelesi yürüten sivil toplum örgütlerine yönelik müdahalelerin, baskıların OHAL'in çok öncesinde, 2015'ten başlayarak OHAL'i de içine alan giderek baskı ve otoriter pratiklerin şiddetinin arttığı bir süreç olduğunu görüşmelerde öne çıkan ortak vurgular arasında yer almaktadır.

1. OHAL Öncesinde Sivil Toplum Baskılamaya Yönelik Müdahaleler

Gerek LBGTİQ+ hak savunucusu gerekse kadın hakları savunucusu örgütler, KHK ile kapatılmış olanlar veya faaliyetleri askıya alınmış olanlar da dahil, alana yönelik baskıların iyiden iyiye kendini gösterdiği ve hissettirdiği sürecin OHAL öncesi Büyükada Davası ile başladığına işaret etmektedirler. Bu dava sürecinde sivil toplum örgütlerinin temsilcilerinin, LBGTİQ+ hakları savunucuları pek çok örgütten aktivistin çeşitli nedenlerle gözaltına alınması ile OHAL öncesinde sivil toplumu baskılamaya dönük otoriter uygulamaların varlığı görünür olmuştur.

Örgüt temsilcileri görüşmelerde, OHAL öncesinde özellikle kadın hakları savunuculuğu alanında faaliyet gösteren sivil toplum örgütleri açısından hükümetin toplumsal cinsiyet eşitliği mücadele pratiklerini kesintiye uğratan, kamu otoritesiyle iş birliğini engelleyici uygulamalarına dikkat çekerek kadın örgütlerinin bu uygulamaların olumsuz sonuçlarıyla karşılaşmaları açısından 2010 yılına kadar geri gitmek gerektiğini ifade etmişlerdir. Her ne kadar KHK'lar daha çok OHAL dönemine referansla anılıyor olsa da toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesi yürüten sivil toplum örgütleri, özellikle de kadın hareketi açısından alana müdahalelerin tarihinde 8 Haziran 2011 yılındaki 633 sayılı KHK önemli bir dönüm noktası. Bu KHK ile Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme (SHÇEK) kurumunu lağvedilmiş, Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı 2011'de kapatılmış, yerine Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kurulmuştu. Kapatılan SHÇEK

yerine Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü bakanlığın hizmet birimi olarak kurulmuş, SHÇEK'in merkez teşkilatı tasfiye edilmişti. Taşra teşkilatı İl Özel İdarelerine bağlanmıştı.

Bu gelişme, AKP'nin toplumsal cinsiyet politikalarındaki değişimi, kadını heteronormatif, geleneksel aile içene hapsetme politikasını imlemesi bakımından önemlidir. SHÇEK kurumunun lağvedilmesi ve yetkilerinin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na devredilmesi ile birlikte söz konusu kamu kurumu iş birliğiyle süregiden faaliyetler önce askıya alınmış, daha sonra ise tamamen durdurulmuştu. Takip eden yıllarda toplumsal cinsiyet alanında hükümet yanlısı sözde sivil toplum kuruluşlarının, GONGO'ların (*government-organized non-governmental organizations*) ortaya çıkışı, toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesinde sivil toplum alanını daraltmaya yönelik sistematik müdahaleler olarak görüşmecilerce tanımlanmaktadır.

2015 yılında 13. İstanbul LGBTİ+ Onur Yürüyüşü'nün İstanbul Valiliği'nce "halkın huzur ve güvenliğinin, genel sağlığın ve genel ahlakın korunması" ve "olası şiddet ve terör olaylarının önlenmesi" gerekçe gösterilerek yasaklanması LGBTİQ+ bireylere yönelik hükümetin "yok sayma" tutumunun "kriminalize" etmeye dönüştüğünü ve sonrasında diğer illerde de valiliklerin "kopyala yapıştır" usulü ile benzer gerekçelerle Onur Ayı etkinliklerini yasaklamaları baskıların görünür olduğu ve şiddetini giderek arttırdığı dönemler olarak görüşmelerde vurgulanmaktadır.

2015'ten itibaren başlayan yasaklama süreci LGBTİQ+ örgütlerinin halihazırda sınırlı sayıda yerel yönetimlerle sürdürdükleri işbirliklerinin ya askıya alınması ya da sansürlenerek işbirliklerinin görünmez kılınması biçiminde deneyimleniyor. Temsilcilerin aktardıkları bu ortak deneyimi örgütlerin olağandışı denetime tabi tutulmaları, hükümet yanlısı medya organlarınca hedef gösterilme, sosyal medya platformlarından tehdit edilme, örgüt yöneticilerine yönelik

bireysel soruştırmalar ve gözaltı operasyonları takip ediyor. Hükümetin toplumsal cinsiyet karşıtı tutumlarının belirginleştiği bu dönem aynı zamanda örgütlerin artan baskı nedeniyle örgütlerin kendi güvenliklerini sağlayabilmek için politik profilini düşürmek zorunda kaldığı ve “kendi içlerine çekildikleri” bir dönem olarak betimleniyor.

2. OHAL Dönemi: KHK’lar, Kapatmalar, Cezalar

OHAL dönemiyle birlikte, özellikle de kadın hakları savunuculuğu alanında faaliyet gösteren sivil toplum örgütlerinin gerek mecliste gerekse yerel yönetimlerde sürdürdükleri lobicilik faaliyetlerinin böylesi bir baskı ortamında sekteye uğraması görüşmecilerin dikkat çektiği olgulardan birisidir. Süreç içerisinde, yerel yönetimlerle iş birliğiyle yürütölen faaliyetlerin önce askıya alınması, sonra var olan bütün imkanların ortadan kaldırılması ile birlikte toplumsal cinsiyet alanında faaliyet gösteren örgütler açısından yol alınabilecek herhangi bir alanın kalmadığı özellikle vurgulanmaktadır.

Görüşmecilerin çoğunun OHAL döneminin yaygın otoriter uygulamalarının bir sonucu olarak işaret ettiği açmazlardan biri de LGBTİQ+ ve/veya kadın hakları savunucusu örgütlerde otokontrolün/otosansürün yerleşmesi ve içselleştirilmesidir. Öyle ki, her bir sivil toplum örgütü, OHAL süreci ile gelen baskı ortamında kendi güvenliklerini sağlamak için faaliyet başlıklarında “toplumsal cinsiyet” ifadesini geçirmekten vazgeçmenin yanı sıra, faaliyeti düzenleyen/gerçekleştiren olarak adlarının yer almasından da kaçınmayı tercih etmiştir.

Özelikle 2015 Haziran genel seçimlerinin ardından başlayan, OHAL döneminde süren ve OHAL’in kaldırılmasından sonra olağanlaşmış bir uygulamaya dönüşen hükümetin özellikle doğu illerindeki veya ilçelerindeki yerel yönetimlere kayyum atama politikası, muhalif yönetimlerin

pasif konum tercihlerinden ötürü çözümü geciken gerek “çocuk gelin”, “aile içi istismar” vb. konulardaki mücadele pratiklerini kesintiye uğratmış ve bunlara ilişkin raporlama faaliyetlerinin hepten askıya alınmasıyla sonuçlanmıştır. Bu, toplumsal cinsiyet eşitsizliğiyle, aile içi şiddetle, cinsel taciz ve istismarla mücadele açısından önemli bir kayıp olarak vurgulanmaktadır.

Görüşmecilerin vurguladığı bir diğer ortak deneyim ise, doğrudan kayyum atamadıkları veya KHK ile kapatmadıkları özellikle de yerelde kadın cinayetleri, aile içi şiddet ve istismarla mücadelede güç ve görünürlük kazanmış örgütlerin olağandışı denetimlere tabi tutulması, yüksek para cezaları ile derneklerin tabela indirmek zorunda bırakılmaları, yöneticilerine açılan soruşturmalar, tutuklamalar ve gözaltı operasyonları ile örgütlerin fiilen işlevsiz hale getirilmesidir. Bu süreçte çeşitli cezalarla işlevsiz hale getirilen örgütler gerek yerelde gerekse merkezde aynı alanda ortak mücadele yürüttükleri örgütlerden destek ve dayanışma görürken, KHK ile kapatılan ve/veya faaliyetleri askıya alınan örgütler için durum farklıdır. Bu örgütler OHAL’in henüz başlangıcında KHK yoluyla kriminazile ve terörize edildiğinden örgütlü dayanışma örüntülerinden de mahrum bırakılmışlardır.

OHAL’in toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesinde sivil toplum örgütlerine yönelik yarattığı tahribatın bir diğer boyutunu ise kadın hakları mücadelesi yürüten örgütlerin üye ve gönüllü sayılarındaki düşüş oluşturmaktadır. OHAL ile yaratılan baskı ve korku ortamı örgütlü mücadele pratiklerine katılımı olumsuz etkilediği ve bu sonucu neden olan bir diğer etkenin ise toplumsal cinsiyet alanında çalışmalar yürüten Barış Bildirisi imzacısı akademisyenlerin KHK’lar ile üniversitelerden tavsiyesi olduğu görüşmecilerce ifade edilmiştir. İhraçlarla birlikte toplumsal cinsiyet alanındaki sivil toplum örgütlerinin üniversitelerle olan mevcut işbirliklerinin, ortak faaliyetlerin, bağların ya tümünden ortadan kalktığı ya da sadece merkezdeki birkaç vakıf üniversitesi

ile sınırlı kaldığı dile getirilmiştir. Toplumsal cinsiyet alanında akademideki bu tasfiyelerle birlikte alanın pratikten gelen bilgisi ile akademideki kurumsal bilgi arasındaki bağı gittikçe zayıfladığını görüşmecilerin ortak vurgularındandır. Bunun neden olduğu bir diğer sorun ise sivil toplum örgütleri ile üniversite öğrencileri ile bir araya gelememesi, öğrencilerin alana ve örgütlenme pratiklerine uzak düşmesi olarak tezahür etmektedir.

OHAL süresince özellikle de LGBTİ+ örgütlerin siyasi iktidar ve devlet kurumlarınca hedef alınması, bu alanda ortak faaliyet gösteren topluluklar ve örgütler arasında işbirliğini ve dayanışma biçimlerini çoğalttığı gibi güven tazeleme, ortak amaçlar doğrultusunda ilerleme motivasyonunu da güçlendirmiştir. Bu yeni dayanışma örüntülerinin yaygınlaşması, yeni çatı ağların oluşumu bu derneklerin memnuniyetle karşıladıkları ve parçası olmak için gönüllü oldukları gelişmeler olarak dile getirilmiştir. Proje kapsamında oluşturulan ağın da paydaşı olan bu örgütlerin temsilcileri, bu örüntülerin geliştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadırlar. Ağın geliştirilmesi için kendi önerilerini de paylaşmışlardır.

IV. OHAL Sonrası Akademide ve Sivil Toplumda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Çevrimiçi Odak Grup Çalışması

Alan araştırmasının ilki iki aşaması, toplumsal cinsiyet alanında çalışan akademisyenlere yönelik çevrimiçi anket çalışması ve bu alanda faaliyet gösteren yirmi sivil toplum örgütünden temsilciler, yöneticiler ve gönüllülerle yapılan çevrimiçi derinlemesine görüşmeler, tamamlandıktan sonra elde edilen bulgular ve veriler doğrultusunda odak grup çalışmasının ana hatları belirlenmiştir.

Odak grup çalışmasının amacı, toplumsal cinsiyet çalışmalarının akademi içindeki yapısına, iktidar ilişkilerinin ve yerleşik yapıların toplumsal cinsiyet alanına dair bilgi üretim süreçlerine etkisine, akademinin toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesi içindeki yerine ve rolüne, OHAL sonrası Türkiye’de giderek artan otoriterleşmenin toplumsal cinsiyet çalışmaları alanına etkisine dair farklı konulardaki akademisyenlerin, öğrencilerin/öğrenci inisiyatiflerinin ve sivil toplum örgütlerinin deneyimlerini öğrenmek, sorunları birlikte saptamak ve değerlendirmek, sorunların tartışılması yoluyla özellikle sivil toplumla akademi arasındaki bağın güçlendirilebilmesi için ihtiyaçların belirlenmesine katkıda bulunabilmektir.

Bu kapsamda yedi odak grup çalışmasında grupların homojenliğini sağlamak adına akademisyenler, öğrenciler/öğrenci toplulukları/inisiyatifleri/dernekleri temsilcileri, gönüllüleri ve sivil toplum örgütleri yöneticileri ve gönüllüleriyle olmak üzere üç grup belirlenmiş ve her bir grupta iki olmak üzere toplam altı çevrimiçi görüşme gerçekleştirilmiştir. Yedinci odak grup görüşmesi ise bütün grupları bir araya getirerek karşılaşma ve tartışmaların yürütüldüğü bir forum biçiminde çevrimiçi olarak gerçekleştirilmiştir. Her bir gruptan katılımcılarla görüşmelerden önce e-posta ile aşağıdaki bilgilendirme metni, aydınlatılmış gönüllü onam formu ve odak grup

çalışmasının çerçeve soruları iletilmiştir (EK 1). 2021 Mayıs ve Haziran aylarında aralarında KHK ile ihraç edilmiş fakat toplumsal cinsiyet alanında çalışmalarını üniversite dışında sürdürmeye devam eden akademisyenlerin de yer aldığı toplam altı akademisyen, dört öğrenci/öğrenci inisiyatiflerinden temsilci ve kadın hakları ve LGBTİQ+ hakları savunucusu beş örgütten temsilciler ile çevrimiçi odak grup çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

Odak grup çalışması aralarında ihraçların da yer aldığı İç Anadolu ve Karadeniz bölgelerinden dört doçent, bir profesör ve bir araştırma görevlisi akademisyen, İç Anadolu ve Ege bölgelerinden dört queer ve/veya feminist öğrenci/öğrenci toplulukları/inisiyatifleri/dernekleri temsilcileri, aralarında sivil toplum örgütlerinden ise Marmara, Akdeniz, İç Anadolu ve Ege bölgelerinden Dayanışma Akademisi, kadın hakları ve LGBTİQ+ hakları örgütlerden beş temsilci ile çevrimiçi olarak gerçekleştirilmiştir. Üç grubu bir araya getiren forum şeklindeki son çevrimiçi odak grup görüşmesi ise toplam on katılımcı ile tamamlanmıştır.

Değerlendirme

OHAL'in yarattığı tahribatı ölçmek üzere sorulan sorulara verilen yanıtlar bir ön değerlendirmeye tabi tutulduğunda, araştırma varsayımını destekler nitelikte sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Odak gruplarda öncelikle “*Toplumsal cinsiyet çalışmaları ve eşitliği mücadelesinde neredeyiz?*” sorusuna yanıt aranmıştır. İlk olarak akademisyenlerin ve sonrasında öğrencilerin/öğrenci inisiyatiflerinin/topluluklarının/derneklerinin tanıklığıyla “*Akademide toplumsal cinsiyet çalışmaları ve eşitliği meselesinde neredeyiz?*” sorusuna yanıt aranmıştır. Son olarak da sivil toplum örgütü temsilcilerinin tanıklığı ile “*Toplumsal cinsiyet eşitliği meselesi nerede duruyoruz? Konumumuz OHAL sonrası nerede? Sorunlar nerelerde odaklaşıyor?*” sorularına cevaplar aranmıştır.

a. Akademisyenlerin Tanıklığıyla Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları ve Eşitliği Mücadelesi

i. Yapısal Sorunlar

Odak gruplara katılanların ortaklaştıkları ve üzerinde durdukları sorunlar üzerinden bir dizi sorun ve bunlar arasında da bir dizi sınıflandırma olanaklıdır. Öncelikle yapısal sorunlardan bahsetmek mümkündür. Neoliberal politikaların, sağ popülizmin yükselişinin ve dinin toplumsal ilişkilerin belirleyici unsuruna dönüşmesinin, yani bir tür muhafazakarlaşmanın akademinin yapısal sorunlarından bir tanesi oluşturduğunu, yalnızca Türkiye'de değil aynı zamanda dünyada da benzer bir etkiyle var olduğu görüşmeler sırasında ifade edildi. Yapısal sorunlar özelinde Türkiye'de ve dünyada öne çıkan akademide toplumsal cinsiyet alanında şu sorunlara vurgu yapıldı:

- *Neoliberal Politikalar, Sağ Popülizmin Yükselişi ve Dinin Toplumsal İlişkilerin Belirleyici Unsuruna Dönüşmesi*

Neoliberal politikaların, sağ popülizmin yükselişinin ve dinin toplumsal ilişkilerin belirleyici unsuruna dönüşmesinin, yani bir tür muhafazakarlaşmanın akademinin yapısal sorunlarından birini oluşturduğunu, yalnızca Türkiye'de değil aynı zamanda dünyada da benzer bir etkiyle var olduğu ifade edildi görüşmeler sırasında. Burada özellikle farklı bölgelerde var olan toplumsal ve kültürel yapıların Üniversitenin üzerinde baskı oluşturduğu, akademik ve idari kadroların kente veya bölgeye özgü patronaj ilişkilerinden bağımsız olamadığı, Üniversite'nin kültürel dönüşümü sağlayıcı bir işlevden yoksun kaldığı, tersine var olan yerel iktidar ilişkilerinin Üniversitelerin yönetsel ve akademik işleyişine nüfuz ettiği tespit edilmiştir. Otoriterleşme ve muhafazakarlaşma bu yapısal sorunların bir sonucu olarak akademik her türlü ilişkiyi ve üretim süreçlerini olumsuz etkilemektedir.

- *Bilgi Üretim Süreçlerinde Eleştirellikten Kaçış*

Bunun özellikle eleştirel bilgi üretim süreçlerini olumsuz yönde etkilediği vurgulandı. Nicelik açısından zenginleşen ama nitelik açısından özellikle eleştirelliğin kaybı anlamında neoliberal politikalara eklenmiş bir akademi, sağ popülizmin yükselişi ile birlikte dinin özellikle toplumsal ilişkilerin belirleyici unsuruna dönüşmesi ve bu yolla din temelinde akademi içi hiyerarşinin yeniden yapılandırılması gibi bir meselenin de önemli bir problem haline gelmesi ile eleştirel bilgi üretiminde ciddi bir erozyonun, tahribatın yaşandığı vurgulandı. Eleştirelliğin merkezi iktidarın uzantısı olan yerel güç odaklarıyla kurulan organik bağların bir sonucu olarak iktidarın dilinin benimsenmesinin bir sonucu olarak hükümete muhalefet olarak algılanması sonucunu doğurduğu ifade edilmektedir. Öğrencilerin bir kısmı, yerel iktidar odaklarının temsilcisi gibi hareket eden akademikler ve idari personel, baskıyı yaygınlaştıran her tür aracı eleştirel düşünceye yer bırakmamak üzere kullanmaktan kaçınmamaktadır. Burada yerel çıkar ağlarının pekiştirici etkisi unutulmamalıdır. Yerel değerlerin savunulması, ailenin korunması, inanca ve milli değerlere duyarlılık gibi gerekçelerin sıklıkla eleştirelliğin önüne engel olarak konulduğu görüşmecilerce vurgulanmıştır. Herhangi bir eleştirellige tahammülsüzlüğün sonuçlarından biri kontrol aygıtlarını olabildiğince geniş biçimde işe koşmak olmuştur. Üniversite yönetimleri, öğrencilerin derslerde anlatılanları şikayet formunda üst makamlara iletmelerine engel olmamakta, tam tersine şikayet mekanizmasının kullanılması, kişisel verilerin korunması konusundaki yasal çerçeve hiçe sayılarak akademisyen aleyhine kullanılması teşvik edilmektedir. Bunun eleştirel olana tahammülsüzlüğün artması kadar, akademisyenlerin öğrencileri

tarafından taciz edilmelerine, kurum içinde ise mobbinge uğramalarına varan sonuçları olduğu söylenmiştir.

- *Akademide “Toplumsal Cinsiyet” Tabusu ve Aile Odaklı Perspektifin Araştırma, Bilgi Üretim ve Öğretim Süreçlerine İçkinleşmesi Sorunu*

Katılımcılar, Üniversitelerde 2014 yılından önce Kadın Çalışmaları veya Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları adları altında kurulan araştırma merkezlerinin bazılarının adlarında değişiklik yapılarak Aile çalışmaları kavramının yaygınlaştırılması politikasına işaret ettiler. Bu politika ile sağ popülist uygulamalar, otoriterleşme ve muhafazakarlaşma arasında bir bağlantı olduğu vurgulandı. Ad değişikliğinin, toplumsal cinsiyet alanının bütünüyle ortadan kaldırılmasından ziyade, AKP'nin hegemonya mücadelesinin bir parçası olarak alanın farklı bir değer sistemi üzerinde dönüştürülmesi amacına yönelik olduğu konusunda katılımcıların ortak görüşte oldukları görüldü.

Toplumsal cinsiyet yerine aile odaklı bir perspektifle yapılan araştırmalar, akademik çalışmalar, tezler vb. kadar verilen derslerle de özellikle kadının aile içine hapsedildiği bir toplumsal duruma meşruiyet kazandırıldığı odak gruplarda vurgulanan bir başka sorun oldu. Bunun muhafazakâr statükonun yeniden üretimi anlamına geldiği görüşmecilerce ifade edildi. Buralarda özellikle ülkelerindeki bilgi üretiminin de bu süreçlerden etkilendiği, daha muhafazakâr için gibi çalışmaların aile odaklı çalışmaların giderek ağırlık kazandığı söyleniyor. Burada tabii yani olumlu özellikleri geldiği zaman bunun bir an tam karşıtı bir eğilimi de var olduğunu vurgu vardı.

Üniversitelerde toplumsal cinsiyet kavramının tezlerden, araştırmalardan, makalelerden, kitaplardan giderek ayıklanmaya başladığını ifade edildi. Özellikle de tezlerde çok yoğun bir şekilde hem başlıklarda hem de anahtar sözcükler toplumsal cinsiyet kavramının geçmemesi konusunda özel bir çaba harcandığı, merkezdeki üniversitelerde bile bu tür bir eğilimin giderek ağırlık kazandığı görülüyor. YÖK'ün radarına takılmamak için lisansüstü tezlerde toplumsal cinsiyet kavramının olabildiğince ayıklandığı bir sürece girmiş görünüyor akademideki bilgi üretim süreci. Bu da ciddi boyutlarda bir otosansür sorununa işaret ediyor.

Bu bağlamda özellikle Türkiye'de yalnız OHAL rejiminin ve AKP otoriterliğinin değil, İstanbul Sözleşmesi (İS) karşıtlığının da toplumsal cinsiyet alanında bilgi üretim süreçleri üzerinde tahrip edici, daraltıcı, eleştirelliğın ve niteliğın yitirilmesi anlamına gelebilecek sonuçlar yarattığı odak grup katılımcılarının ortak yargısı oldu:

“İS karşıtlığı hem Türkiye'de hem de özellikle Doğu Avrupa gibi sağ popülizmin yükselişte olduğu ülkelerde akademideki bilgi üretimini de etkiliyor. Özellikle Türkiye'de çalışmaların, derslerin isim ve içerikleri dönüştürüldü ve bunlara müdahale ediliyor. Adında toplumsal cinsiyet yer alamayan ve sıklıkla “aile” geçen, muhafazakâr statükoyu destekleyen yeniden üretilen tezler yazılıyor. Türkiye'de de Doğu Avrupa'da da İS karşıtlığı çok benzer söylemlerle dolaşımda. Bunun yanı sıra, neoliberal politikalara eklenmiş çalışmalar da literatürde ağırlıkta ve bu da toplumsal cinsiyet alanında akademideki eleştirel bilgi üretimini etkilemekte.”

- *Akademideki İlişkilerin Kurucu Ekseni olarak Toplumsal Değerler ve Dini İnançlar*

“Dini hassasiyetler”

Odak gruplarda üzerinde durulan dönüşümlerden birisi de din faktörünün öğrencilerin öğretim elemanlarıyla ilişkilerinde sınırı belirleyen rolü oldu. Öğrencilerin öğretim elemanları üzerinde din üzerinden yönetime şikayet mekanizmalarını (dersin video kaydını alıp kaydı montajladıktan sonra yönetime ileten öğrenciler) devreye sokarak bir tür tahakküm kurmaya başladıkları ifade edildi. Bunun özellikle “taşra” üniversitelerinde giderek yaygınlaşan bir durum olduğu vurgulandı.

“İnançlarımıza, ailenin kutsallığına, geleneklerimize aykırı “tabulaşmış” içerikler” Bunların çoğunun toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesine özgü, bu mücadele içinde şekillenen kavramlar olduğu açıktır.

Taciz ve mobbingin benzer gerekçelerle kolaylıkla ört bas edilebilir hale geldiği de bu çerçevede belirtildi. Öğrencisinin tacizine uğrayan bir akademisyenin bu konuda yönetimi harekete geçiremediği, ayrıca meslektaşlarından da herhangi bir destek göremediği, bulunduğu kurumda böylesi durumlarda başvurulabilecek mekanizmaların da olmadığı aktarıldı. Üniversitelerdeki cinsel tacizi önleme birimlerinin kapatılmasının bu durumda payı büyük olduğu vurgulandı.

Dini inanç meselesinin ve geleneksel heteronormatif ailenin kutsal bir tabuya dönüştürüldüğü, geleneklerin giderek yüceltiildiği ve bunlara aykırı herhangi bir dilin ve söylemin belli sınırlar içerisinde tutulması için çok ciddi bir baskının oluştuğu dile getirildi.

- ***OHAL'den Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne Akademide Baskının Örgütlenişi ve İşleyişi***
Olağanüstü hal ilanını takip eden dönemde, Üniversitelerde öncelikle yönetim kademelerinde yapılan değişikliklerle, hükümetin uygulamalarını Üniversitenin bütün birimlerinde yaygınlaştırabilecek, ideolojik dönüşümün başarılabilmesinde faydalı olabilecek uygulamaları hayata geçirebilecek, akademik ve idari kadrolar üzerinde denetimi ve baskıyı kurumsallaştıracak bir ortam yaratıldığı vurgulanmaktadır. Kimi Üniversitelerde toplumsal cinsiyet alanında yapılan çalışmaların ve eşitlik ve hak mücadelesine katkı sayılabilecek uygulamaların sayısında bir artış olduğu vurgulanmakla birlikte, genel olarak Olağanüstü hal ilanını takip eden süreçte toplumun muhalif her kesimi üzerinde baskının yoğunlaşmasına paralel olarak toplumsal cinsiyet alanında bilgi üretiminde bir nitelik değişikliğini zorlayan mekanizmaların harekete geçirildiği gözlenmektedir. Özellikle muhafazakar kentlerde kurulan Üniversitelerin atanmış, iktidara yakın yöneticilerinin yerel iktidar odaklarıyla işbirliği halinde akademik süreçlerin örgütlenmesinde akademik etik kuralların ve normların geçersizleştiği ortamlar yaratmakta oldukları odak grup katılımcıları tarafından vurgulanmaktadır.

- ***Akademik Yapılanma İçinde Toplumsal Cinsiyet Çalışmalarının Yerinden Edilmesi***

Üniversitelerde toplumsal cinsiyet araştırmaları merkezlerinin, kadın sorunları araştırma ve uygulama merkezlerinin (KASAUM) giderek din ve aile merkezli hale gelmesi, adlarının değiştirilmesi suretiyle araştırma ve faaliyet alanının aileye kaydırılması, kadrolarının değiştirilmesi, merkezlerin başına ilahiyatçıların atanması yoluyla işlevsiz bırakılmaları OHAL ve sonrasındaki süreçte akademide toplumsal cinsiyet alanındaki tahribatının görünür sonuçlarından biri olarak belirtildi.

“KASAUM’lar kuruldukları ilk yıllarda politik görülmezken, özellikle 2015 ve sonrasında “özgürlük talep ediyorsunuz, aktivizme kayıyorsunuz” vs. denilerek kriminalize edilmeye başlandı.”

KASAUM’ları hangi disiplinlerden gelen akademisyenlerin kurduğunun son derece önemli olduğu dolayısıyla bu merkezlerin başına ilahiyatçıların atanmasının eleştirel bilgi üretimini baskıladığı vurgulandı. Özellikle taşrada KASAUM’larda “aile ve din” konusu mutlaka eklendiği, merkez üniversitelerin bir kısmının bu sürece direnebildiği ifade edildi. Ancak bunlar da bile iktidarın, dinin baskısı KASAUM’lar üzerinden, araştırma tercihlerini, ders program ve içeriklerini etkileyebilmektedir. Bu merkezleri tamamen kaldırmak yerine din ve aile değerleri temelinde ıslah edilmeye çalışılarak dönüştürüldüğü ifade edildi. Böylelikle iktidarın bu merkezlerde üretilen bilginin sınırlarını belirlenirken aynı zamanda da iç politikada da “bakın, kadın meselesini de biz çalışıyoruz” diyerek meşruiyet de sağladığı vurgulandı.

- ***Merkezin Taşralaşması: Partizanlık, Kayırmacılık, Hemşericilik ve Liyakatsizlik***

Odak gruplarda *taşralaşmanın* bütün merkez üniversitelerini (devlet veya vakıf) kapsayacak bir yaygınlığın olmadığı da vurgulanmakla birlikte artık her yerin

neredeysse bir taşra görünümünü almaya başladığını, pek çok üniversitenin buna ne kadar direnirse dirensin bu taşralaşma eğiliminden nasibini aldığı ifade edildi. OHAL sürecinden günümüze üniversitelerdeki taşralaşma eğiliminin ulaştığı boyutlar ise şu şekilde sıralandı:

- *Akademik kadronun liyakatsizliği: İşe alımlarda ve yükseltmelerde partizanlık, kayırmacılık ve hemşericilik. YÖK bursu, ÖYP ve 50-d kadrosuyla artan güvencesizlik ve kadro bulamama, alamama sorunu*
- *Bürokratların üniversitede ders vermesinin meşru kabul edilmesi*
- *Etik dışı ilişkilerin yaygınlaşması*
- *Patriarkal, ayrımcı, fobik dilin egemenliği: Cinsiyetçi, fobik yaklaşımların olağanlaşması, ilişkilerde ve hitaplarda cinsiyetçi, eril, çocuksulaştırıcı dilin yaygınlığı*
- *Akrabalık-hemşehrilik ilişkilerinin belirleyiciliği*
- *İktidara yakınlığın liyakatin önüne geçmesi*
- *Kayyum rektörler*

Bunların yanı sıra, ihraçların büyük kısmının toplumsal cinsiyet çalışmaları alanından olması ve bunun öğretim üyesi yetiştirmeyi baltalaması da görüşmelerde vurgulandı.

- *Akademik Özgürlükler ve Özerklik Sorunu*

Akademide toplumsal cinsiyet alanında üretilen eleştirel bilgiye karşı bilinçli ve sistematik biçimde yoğun bir baskının olduğunu aktaran görüşmeciler, bunun sonuçlarından birinin de bilgi üretiminin akademiden ziyade projeler üzerinden

ilerlediği ve bu yolla yapılan çalışmaların da fon veren kuruluşun politikalarına ve diline hapsedildiğini ifade ettiler.

Akademik bilginin üretim merkezi olmaktan çıkması, bilgi üretiminin bağımsız kuruluşlarca fonlanan projeler aracılığıyla yapılması akademinin uğradığı tahribatın bir başka göstergesidir. Akademi üzerindeki, özellikle toplumsal cinsiyet alanına yönelik baskıların yoğunluğu, üniversitelerin artık özgürce bilgi üretilebilecek yerler olmaktan çıkmaları sonucunu doğurmuştur. Projeler, son yıllarda toplumsal cinsiyet alanında üretilen bilginin ana kaynakları haline gelmişlerdir. Bunun olumsuz bir sonucu ise, yapılan çalışmaların fon veren kuruluşların politik tercihlerine, diline uygun içerikte ortaya çıkmasıdır. Bu anlamda ne akademi içinde, ne de sivil toplum desteğiyle yapılan çalışmaların akademik özgürlük, bağımsızlık kriterine uygun üretildiği iddia edilebilir. Yine bu bağımsız fon kuruluşlarının üretilen bilginin niteliği üzerinde yeterli etik ve akademik denetimi sağlayıp sağlayamadığı, metodolojik açıdan standartların yeterince uygulanıp uygulanmadığı ayrıca tartışmalıdır. Metodolojik tutarlılık, verilerin paylaşılması, bilgi üretiminde sürekliliğin sağlanması, araştırma sonuçlarının değerlendirilmesinde uygulanan tekniklerin yeterliliği açısından, akademik bilgi üretiminin standartlarında fon veren kuruluşların politik tercihlerine bağlı olarak verilen tavizlere bağlı olarak veri ve bilgi üretim süreçlerinde nitelik sorunları ortaya çıkmaktadır.

Akademik yapının ürettiği tahakküm ilişkileriyle mücadelenin kazanımlarının yitirilmesi; toplumsal cinsiyet eşitliği politikasızlığının giderek yaygınlaşması alandaki tahribatın sonuçlarındandır.

- *Akademi içinde Örgütlenme Sorunu, Dayanışma ve İşbirliği Örüntülerinin Olmaması*

Özellikle taşrada deneyim paylaşımı yapılamadığından söz edildi. Akademinin sivil toplumla işbirliği imkanının, temasın kalmadığı ve kurumsal olarak bağ ve ilişki kurulamayacağı vurgulandı. Taşrada örgütlenmenin önündeki engellerden birinin de anonimleşememe olduğu ifade edildi. Dayanışma ve işbirliği örüntülerinin yok olması, mesleki dayanışmanın, karşılıklı eşitlerin birbiriyle dayanışmasının da aslında çok ciddi bir tahribata uğradığı ve insanların işlerinden olma gibi bir kaygıyla birbirleriyle dayanışma ilişkilerine girmekten kaçınmaya başladıklarını ifade edildi akademisyenlerin bir bölümü tarafından.

- *Olumlu Gelişmeler*

Toplumsal Cinsiyet alanında yapılan çalışmaların sayısında artış

Bu konuda da odak gruplarda bir farkın altı çizildi: Özellikle merkezde kurulmuş büyük vakıf üniversitelerinin toplumsal cinsiyet araştırmaları merkezleri üzerinden nitelikli araştırmalar yapılmasına ön ayak olmalarına karşın benzer bir desteğin merkezdeki pek çok devlet üniversitesinde esirgendiği ifade edildi. Bu açıdan vakıf üniversitelerinde toplumsal cinsiyet çalışmalarına olan akademik ilginin baskıdan zarar görmeksizin büyüdüğü, buna karşılık merkezde yer alan devlet üniversitelerinin baskının yarattığı dönüşümden etkilendikleri anlatıldı. Anadolu'nun farklı bölgelerinde kurulmuş olan üniversitelerin çoğunda toplumsal cinsiyet alanında yapılan araştırmaların sayısında gözlenen artışın atama yükseltme kriterlerini karşılamak, dosya doldurmak gayesiyle üretildikleri iddia edildi.

- *Disiplinlerarasılığın yaygınlaşması*

- *Aileyi ve anneliği yapıbozuma uğratan “cesur” girişimlerin ortaya çıkması, çoğalması*
- *LGBTİQ+ ve feminist hareketlerin baskılarla birlikte mücadelelerini derinleştirmeleri ve literatüre, kuramsal gelişmelere yön verebilecek bir güce erişmiş olmaları*

“Yoğun ve sistematik baskılar ve saldırılar karşısında özellikle LGBTİQ+ hareketi son derece güçlenmiş durumda. TERF, cis tartışmaları oldukça yükseldi ve bunu da çok önemli buluyorum. Diğer taraftan LGBTİQ+ hareketi ile farklı feminist yaklaşımlar arasında bir gerilim de söz konusu. Farklı şiddet türlerinin dillendirilip, tartışılması ve bunlara ilişkin politika geliştirme girişimleri çok önemli gelişmeler. Bunların literatüre girmesi için sürdürülen mücadele çok umut verici. Farklı hak taleplerinin, ekofeminizm vb. gibi dillendirilmesi ve giderek yükselmesi de aynı şekilde umut verici. Örneğin eskiden queer kavramı bu denli bilinmezdi ama hemen hemen herkes artık bu kavramı biliyor ve aşınalar.”

2. Öğrencilerin Tanıklığıyla Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları ve Eşitliği Mücadelesi

i. Akademiye Tahakküm İlişkileri ve Queer Bireylerin Akademiye Var Olamama Sorunu

Öğrenciler, öğrenci inisiyatiflerinden temsilcilerle yapılan odak grup çalışmasında queer bireylerin akademiye var olamama sorunu ile karşılaştıkları, açık kimlikle akademik yapı içinde var olmalarının engellendiğini ifade edildi. Bu engellemeyle, idareden yönetime akademiye bütün hiyerarşik yapı içerisinde karşı karşıya kaldıkları ve akademik kariyere eşitsiz bir konumda başladıklarını vurguladılar.

- *Cinsiyetçi yaklaşımlara maruz bırakılma*
- *Bütün hareketin sorumluluğunu yükleme*
- *Açık kimliğiyle akademik yapı içinde var olmasına izin verilmemesi*
- *Dışlanma, yok sayılma, saldırıların hedefi haline getirilme*

Yönetim birimlerinde, kütüphanelerde çalışan personelin ayrımcı, ırkçı nefret diline muhatap olduklarını aktaran öğrenciler aynı zamanda akademisyenlerin dersliklerde küçültücü hitaplar, feminizmi ve queer hareketi küçümseyen ifadeler kullanmak da dahil dışlayıcı stratejilere başvurmasının da mevcut durumu kötüleştirdiğini belirttiler. Eleştirel perspektife, duruşa sahip sol görüşlü akademisyenlerin dahi duruşlarıyla tutarsız bir ayrımcı dili benimsediklerini vurguladılar. Queer öğrenciler akademik kariyere eşitsiz bir konumdan başlamalarının yanında cinsiyet kimliği üzerinden sistematik bir mobbinge de uğramaktalar.

Öğrenciler, akademik ortamın toplumsal cinsiyet sorununun eşitlikçi bir yaklaşımla tartışılmasını önleyecek hiyerarşik yapılara sahip olduğunu vurgulamaktadır. Feminist yöntemin öğrencilerle ilişkilere taşınmaması, akademisyenin kendini sorgulamaksızın bu hiyerarşik örüntünün içinde konumlaması, hatta bu örüntünün yeniden üretilmesine aracılık etmesiyle mümkün olabilmektedir. İktidardan pay alma arzusu, güç ilişkilerine fazlasıyla eklenmiş olma ve bunlardan kaynaklı bir otoriter tavırla üstenci dil, akademisyenlerin öğrencilerle kurdukları ilişkileri belirlemektedir. Bilginin iktidarına sığınan akademisyenlerin hatırı sayılır bir bölümü, eleştiriye kapalıdır; özeleştiri yapmamaktadır. İktidarın kötüye kullanımının farklı biçimleri, taciz veya mobbing, sadece akademisyen ve öğrenci arasında değil, akademisyen ve akademisyen arasındaki ilişkilerde de sıklıkla deneyimlenmektedir, ancak bu tür sorunların üstü kolaylıkla örtülebilmektedir. Çoğu örnekte meslektaşlar arası dayanışmanın, tacizee veya mobbinge uğrayanın değil, tacizcinin, elindeki gücü kötüye kullananın koruyucu kalkanına dönüşmesine de sıklıkla rastlanılan bir durum olarak işaret edilmiştir.

Bu tür durumların ortaya çıkması halinde başvurulabilecek objektif, bağımsız mekanizmaların veya kurumsal yapıların ya hiç olmaması ya da olsalar bile işlevsiz bırakılmış olmaları da sorunu çözümsüz bırakmaktadır. Bu mekanizmaların yokluğu, baskının yoğunlaştırılabilmesinin de bir yolu olarak işlev görmektedir.

ii. Toplumsal Cinsiyet Eğitiminin Yetersizliği

Toplumsal cinsiyet ile ilgili konuların kapsandığı derslerin olmadığı bir müfredatın, gerek ders içeriklerinin gerekse derslerin yürütülüş biçiminin toplumsal cinsiyet

perspektifinden yoksun olduğu, toplumsal cinsiyet temalı yüksek lisans programlarında yeni kuramsal gelişmelerin içerilmediği vurgulanan sorunlar arasında yer alıyor.

Burada kast edilen akademinin LGBTİQ+ hareketin kazanımlarına, geliştirdiği yeni kavramlara kapalıdır. Akademinin hareketin oldukça gerisinde kaldığı, bu akademisyenlerin queer kurama, yeni kavramlara aşına olmadığı ve hala birinci ve ikinci dalga feminizmin ötesine geçilemediği üniversitelerdeki toplumsal cinsiyet eğitiminin yetersizliklerini ortaya koymaktadır. Sosyal bilimlerin yanı sıra, tıpta ve özellikle de halk sağlığı alanında toplumsal cinsiyetin önemli bir yer tutması gerekirken bu durumun kurumsal düzeyde değil, sadece toplumsal cinsiyet konusuna duyarlı akademisyenlerin bireysel inisiyatiflerine kaldığı da vurgulanan sorunlardan bir diğeridir. Bu noktada akademik ilgiden öte toplumsal cinsiyet hassasiyetine ihtiyaç olduğu da özellikle vurgulanmıştır.

iii. Queer Çalışmaların Önündeki Engeller

Akademide açık kimlikleriyle var olamayan LGBTİQ+ bireyler, queer çalışmalar yapıyorlarsa konularını gizlemek zorunda bırakılıyor. Akademik uzmanlık alanlarının “toplumsal cinsiyet sorununa” kapatılarak uzmanlığın ayrımcı, dışlayıcı nefret stratejilerinin meşruiyet kılıfına dönüştürülmesi de akademide queer çalışmaların yapılması önündeki engeller olarak ifade edildi. Queer çalışmaların dünyada genel olarak yükselişine karşıt olarak, Türkiye’de bu alanda yapılan çalışmaların çok sınırlı olmasının bu durumda bir payı olduğu ifade edilebilir. Toplumsal cinsiyet kavramının kendisine karşı yok sayma, içeriden dönüştürme, değersizleştirme, hatta kriminalleştirme biçimindeki stratejilerin, iktidarın hegemonya mücadelesinin önemli

bir parçası olduğu hatırlanmalıdır. Beden üzerinden işleyen bu söylemsel stratejilerle alanda mücadele pratikleri kadar, bilgi ve eğitim süreçlerinin de ketlenmesi hedeflenmektedir. Queer çalışmalarına olan direncin, özellikle LGBTİ+ların gündelik hayat pratikleri içinde karşılaştıkları her türlü hak kaybının bir uzantısı olarak değerlendirilmesi gerekir. Akademisyenlerin, var olan iktidar yapılarına eklenmiş, onlarla organik bağları olduğu sürece var kalabildikleri bir ortamda bu sonuç şaşırtıcı değildir.

iv. Akademiye Queer Örgütlenmelere Yönelik Baskı ve Engellemeler

2015 yılını baskıların yoğunlaştığı bir tarih olarak imliyorlar. Bu tarih öncesinde görmezden gelinen, örneğin feminist topluluklar içinde, onlarla dayanışarak etkinlikler düzenlemelerine göz yumulan, LGBTIQ+ toplulukların bu tarihten itibaren saldırılara uğradığı, kriminalize edildiği, öğrenci toplulukları arasındaki dayanışma ilişkilerinin tahrip edildiği, sağ eğilimli toplulukların sayısının ve etkisinin giderek artmasıyla dışlamanın belirginleştiği vurgulanıyor. Etkinliklere ya baştan izin verilmiyor veya mekan vb olanaklardan yararlandırılmayarak yapılması engelleniyor.

OHAL ile birlikte kampüslerde sağ siyaseti referans alan öğrenci topluluklarının türediğini ve yaygınlık kazandığını, fakülte girişleri de dahil kampüslerin turnikelerle çevrildiğini, kampüste özel güvenlik elemanlarının tacizine, fişlemesine maruz kaldıklarını dile getirdiler.

3. Sivil Toplum Örgütü Temsilcilerinin Tanıklığıyla Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Mücadelesi

Sivil toplum örgütü temsilcileri, odak gruba katılan akademisyenlerin aksine toplumda muhafazakarlaşmadan çok otoriterleşmenin arttığını ifade ettiler. Özellikle de OHAL ile birlikte artan otoriterleşmenin muhafazakarlaşma gibi algılandığını, muhafazakarlaşma gibi görünen şeyin ise son derece kırılğan ve geçici olduğunu dile getirdiler.

Sivil toplum örgütlerinin temsilcisi olan katılımcılar, otoriterleşmeye rağmen eşitlik ve hak mücadelesi alanının bütünüyle tahrip olmadığını, doğru stratejilerle kurulan bir mücadelenin başarıya ulaşma şansının yüksek olduğunu belirttiler.

Yerel yönetimlerle kurulan ilişkilerde etkili sonuçlar almanın, yerel yöneticilerin desteğini elde etmenin yerel iktidarı elinde tutan siyasal partinin hangisi olduğuyula fazlasıyla ilgili olduğu vurgulandı. Ancak bu durumda bile örgütlerin erişebildikleri desteğin, kaynağın veya yardımın örgütlerin politik tavırları gözetilerek dağıtıldığı, bu anlamda partizanlığın sivil toplum örgütlerinin yerel yönetimlerle ilişkilerinde fazlasıyla belirleyici olduğu anlaşılmaktadır.

Kayıp kadın emeğinin kooperatifler biçiminde örgütlenmesi konusunda, bu tür örgütlerin ne yerel yönetimlerden, ne buldukları bölgedeki akademik kurumlardan ne de yerel halktan yeterince destek aldığı ifade edilmiştir. Bu konuda verilen eğitimlerin eksikliğine işaret edilmiş, bakım emeği, ev içi emek vb konularda nasıl bir örgütlenmenin emeğin değerlendirilmesi sağlayabileceği konusunda bir ihtiyaç dile getirilmiştir.

Sivil toplum örgütlerinin üzerindeki baskının OHAL sonrasında arttığı, yaptıkları her eylem ve etkinliğin onları polisle karşı karşıya getirdiği belirtilmiştir. Göz altılarının sayısındaki artışın yanı sıra, yüklü miktarda para cezalarıyla karşı karşıya bırakıldıkları ifade edilmiştir. Bu durumun

eylemlere ve etkinliklere katılımı caydırıcı bir etkisi olduğu, çoğu kez kampanya dilinin belirlenmesinde otosansür mekanizmalarını devreye soktuğu ifade edilmiştir. Kampanyanın iktidarın baskısından kurtulacak biçimde oluşturulmasına ayrılan zamanın giderek artması, daha başarılı sonuçlar doğuracak eylemlilik tarzları aramayı güçleştirmektedir.

V. ARAŞTIRMANIN GENEL SONUÇLARI

Toplumsal cinsiyet alanında çalışan 90 akademisyenle yapılan anketlerin, sivil toplum örgütlerinin yöneticileriyle yapılan 20 derinlemesine görüşmenin, akademisyenlerin, alanda faaliyet gösteren sivil toplum örgütü temsilcilerinin ve üniversitelerdeki kadın ve LGBTİ+ öğrenci inisiyatiflerinin gönüllülerinin katıldığı yedi odak grup çalışmasının bulguları birlikte değerlendirildiğinde araştırmanın çıktıları şöyle sıralanabilir:

1. Akademiye toplumsal cinsiyet odaklı araştırmaların, yazdırılan tezlerin ve OHAL öncesinde var olan lisans ve lisansüstü programların ve araştırma merkezlerinin hepsinin kapatılmadığı, büyük çoğunluğunun varlığını sürdürdüğü ankete ve odak grup görüşmelerine katılan akademisyenlerin tanıklığıyla anlaşılmaktadır. Anketlere verilen yanıtlar, bu konuda baskının sonucu olarak bir kaybın yaşandığını, ancak bunun başlangıçta varsayıldığı kadar ani ve hızlı olmadığını göstermektedir.
2. Anketlere katılan OHAL Kanun Hükmünde Kararnameleriyle kamu görevinden çıkartılan akademisyenlerin yanıtları, bu akademisyenlerin bilgi üretebilmek, bilgiyi yaygınlaştırabilmek, araştırma projeleri yürütebilmek için gerekli akademik ve finansal kaynaklara erişebilme olanaklarının kalmadığını göstermektedir.
3. Akademi dışında kalan akademisyenlerin, toplumsal cinsiyet mücadelesine katılmaya devam ettikleri görülmektedir. Ancak genelde akademisyenlerin 8 mart, 25 Kasım etkinliklerine katılmak, sosyal medya kampanyalarına katılmak, imza kampanyalarında imza vermek gibi doğrudan bir sivil toplum örgütüyle üyelik veya gönüllülük bağı

gerektirmeyen faaliyetlerle bu mücadeleye katkıda bulunmayı tercih ettikleri anlaşılmaktadır.

4. Araştırma, toplumsal cinsiyet alanına yönelik baskının OHAL ile başladığı kabulünün yanlış olduğunu göstermiştir. Anketlerle akademisyenler, derinlemesine görüşmelerle sivil toplum aktivistleri ve odak grup görüşmeleriyle alanın bütün unsurları toplumsal cinsiyet alanının uğradığı erozyonun OHAL öncesinde başladığı konusunda uzlaşmaktadır. Bu baskı, araştırmaya katılanlarca otoriterleşmenin bir göstergesi olarak imlenmektedir.
5. Araştırma, OHAL'den önce başlayan ve OHAL ile birlikte artan baskıcı uygulamaların toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki hak savunuculuğu faaliyetleri kadar, bilgi üretiminin de kontrol altında tutulmaya çalışıldığını, toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmaları alanlarının akademik örgütlenme içinde yıllar süren bir mücadele sonucu erişmiş olduğu konumun yitirilmesi anlamına gelecek biçimde alana müdahale edildiğini göstermiştir.
6. Araştırma, OHAL'i takip eden ve günümüze uzanan süreçte toplumsal cinsiyet alanında akademik düzeyde bilgi üretiminde yaşanan problemlerin derinleştiğini ve bu konudaki olanakların daraldığını, akademik bilginin toplumsal cinsiyet eşitliği mücadele pratikleriyle olan bağlarının örselenerek zayıfladığını, akademinin toplumsal cinsiyet alanındaki örgütsel mücadelenin bir parçası olmaktan giderek uzaklaştığını göstermiştir.
7. Üniversite yönetimlerinin, iktidarın belirlediği ideolojik çerçevede hareket etme konusundaki uyum becerileri yüksektir. Talimatlar, akademik özerkliğin olmadığı bir ortamda hızla alt birimlere ulaşabilmekte, kurumsal işleyiş, evrensel akademik değerler

hiçe sayılarak anabilim dallarının, araştırma merkezlerinin işlevsiz bırakılmasına sebep olmaktadır. Bu durumla birlikte düşünüldüğünde kadın çalışmaları araştırma merkezlerinin adlarına “aile”nin eklenmesinin, araştırma özgürlüğünün bütünüyle ortadan kaldırılmasının bir aracı olarak görülmesi gerekir. Böylelikle Üniversitelerin toplumsal cinsiyet eksenli eğitim ve araştırma faaliyetlerinin kısıtlanması mümkün olabilmektedir.

8. Akademik özerkliğin, kurumlar açısından tamamen yok edildiği; bilgi üretiminin pratikten doğabilmesinin koşulu olarak akademik özgürlüğün artık söz konusu bile olmadığı bir yükseköğretim alanının varlığı, toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmaları alanlarının uğradığı tahribata ve nedenlerine dair araştırma varsayımını destekleyici bir faktör olarak görülmelidir.
9. Sonuç olarak, araştırma sonuçlarından hareketle, olağanüstü halin ve bunu izleyen Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin ataerkil yapıyı İslami bir temelde yeniden inşa ederken beden üzerinden işleyen iktidar ilişkilerinin içinde hareket ettiği, söylemini dönüştürülmüş bir bilgi/iktidar zemininde biçimlendirmeye giriştiği söylenebilir. Bu bir hegemonya mücadelesidir. Kadınlık/erkeklik, toplumsal cinsiyet rolleri, doğum/ölüm ve hayat, dinsel olana indirgenen bir gelenekle *yeniden* anlamlandırılmaktadır. Hegemonya mücadelesi içinde anlamı yeniden belirlenen “gelenek” ekseninde bir ortak duyunun inşa edilebilmesi için geliştirilen söylemsel stratejiler, “cinsiyet” ve “beden” üzerinden işlemektedir.

Kaynakça

2020 Medya İzleme Raporu. (Ocak 2021). KAOS GL Derneği.

Barbour, Rosaline S. ve Morgan, David L. (der.) (2017). *A New Era in Focus Group Research: Challenges, Innovation and Practice*, Palgrave Macmillan.

Baxter, Judith (2003). *Positioning Gender in Discourse: A Feminist Methodology*. Palgrave Macmillan. Beasley, Chris (2005). *Gender and Sexuality*. Sage Publications.

Brisolara, Sharon; Seigart Denise; SenGupta, Saumitra (der.) (2014). *Feminist Evaluation and Research: Theory and Practice*. Guilford Press.

Homofobi ve Transfobi Temelli Nefret Suçları Raporu, 2019. (Temmuz 2020). KAOS GL Derneği.

Homofobik ve Transfobik Nefret Söyleminin İnternet Seyri 2020: Sosyal Medya Raporu, (Ocak 2021). KAOS GL Derneği.

Hughes, Christina (2002). *Key Concepts in Feminist Theory and Research*. Sage Publications.

Mann, Steve (2016). *The Research Interview: Reflective Practice and Reflexivity in Research Processes*. Palgrave Macmillan.

Messerschmidt, James; Martin, W. Patricia Yancey; Messner, Michael A. ve Connell, Raewyn (der.) (2018). *Gender Reckonings: New Social Theory and Research*. New York University Press.

Naples, Nancy A (2003). *Feminism and Method: Ethnography, Discourse Analysis, and Activist Research*. Routledge

Ohal'in İki Yılına ve Başkanlık Rejiminin Çalışma Hayatına Etkileri: Ohal ve Başkanlık Emeğe Zararlıdır. DİSK İstanbul Basın Toplantısı, 21 Temmuz 2018.

<http://disk.org.tr/wp-content/uploads/2018/07/OHAL-Bas%CC%A7kanl%C4%B1k-Rejimi.pdf>

Olağanlaştırılan OHAL'den Çıkış Dayanışmayla Mümkün! LGBTİ+ Örgütlenmesi Çalıştayı Sonuç Raporu, 24- 25 Ekim 2020, KAOS GL Derneği.

Öz, Yasemin (Haz.) (Mayıs 2020). *LGBTİ+'ların İnsan Hakları 2019 Yılı Raporu*. KAOS GL Derneği.

Puchta, Claudia ve Potter, Jonathan (2004). *Focus Group Practice*. Sage Publications.

Reinharz, Shulamit (1992). *Feminist Methods in Social Research*. Oxford University Press.

Salman ve Ergün, "OHAL Düzenlemeler ve Uygulamalar 7: OHAL'de Kapatılan Kurumlar", *bianet*, 8 Ocak 2017.

Spargo, Tamsin (2000). *Foucault and Queer Theory*. Icon Books, UK and Totem Books, USA.

Stryker, Susan ve Whittle, Stephen (der.)(2006). *The Transgender Studies Reader*. Routledge.

Türkiye'de Kamu Çalışanı LGBTİ+'ların Durumu: 2020 Yılı Araştırması. (Aralık 2020). KAOS GL Derneği.

Türkiye'de Özel Sektör Çalışanı LGBTİ+'ların Durumu: 2020 Yılı Araştırması. (Aralık 2020). KAOS GL Derneği.

Yükler, Sibel (haz.) (Aralık 2020). *Şimdi Tam da Sırası*. KAOS GL Derneği.

EK-1

AKADEMİDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ: TEORİDEN PRATİĞE

ÇEVİRİMİÇİ ODAK GRUP ÇALIŞMASI

AĞ-DA AKADEMİSYENLER ODAK GRUP ÇALIŞMASI

Genel anlamda, akademide/ üniversitede toplumsal cinsiyet çalışmalarının durumu

- Teorik ve metodolojik gelişmeler
- Araştırmalar, tezler, projeler, yayınlar
- (Aşırı) Uzmanlaşma
- Teori-pratik ilişkisi: Sivil toplumla ve diğer akademilerle ulusötesi ortaklaşmalar
- Yerel olanla ilişki, hegemonik yapılar

Dünyada akademide toplumsal cinsiyet eşitliği sorunu ve mücadelesi

- Gelişmeler, iyileşmeler
- Sorunlar, otoriterleşmenin, sağ popülizmin etkileri
- İstanbul sözleşmesi bağlamında akademinin konumu

Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Çalışmalarının Durumu: Yapılar, Olgular, Sorunlar

- Türkiye'deki akademinin genel yapılanma problemlerinin ve hiyerarşik ilişkilerin toplumsal cinsiyet alanındaki uzmanlaşmaya ve bilgi üretim süreçlerine etkisi
- Kurumsallaşma sorunu
  - Araştırma faaliyetleri: KASAUM'lar vb oluşumlar
  - Anabilim dallarının oluşumu, yapısı, üniversite hiyerarşisi içindeki konumu
- Öğretim Üyesi Yetiştirme sorunu: Yüksek lisans ve doktora programları
- Eğitim-öğretim programlarında toplumsal cinsiyet konulu derslerin yeri ve/veya toplumsal cinsiyet odaklı sorunların farklı düzeylerdeki eğitim programları içinde kapsanması

AĞ-DA SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ GRUP ÇALIŞMASI

- ***Muhafazakarlaşma***

-Toplumun giderek muhafazakarlaştığı savı hakkında ne düşünüyorsunuz?

-Siz de muhafazakarlaşmayı görüyor, yargıyı onaylıyorsanız muhafazakarlaşmanın mücadele pratiklerinde nasıl bir etkisi oluyor?

-Muhafazakarlaşma ile nasıl mücadele ediyorsunuz?

-Artan muhafazakarlaşmanın örgüt içinde, örgütlenme pratiklerinde etkisi nedir?

- ***İstanbul Sözleşmesinin Feshi, “Aile ve din” vurgusu***

-İS'nin feshinden nasıl etkilendiniz?

-İS'nin feshiyle birlikte “aile ve din” vurgusunun öne çıkması var olan örgütlenme pratiklerini nasıl etkiledi?

-Toplumsal cinsiyet eşitliği alanın “aile ve din” merkezli bir alana çekilmeye çalışılması kazanımlar açısından ne tür kayıplara neden oldu?

- ***Taşralaşma ve Yerel İlişkiler***

-Örgütünüzün bulunduğu şehrin dokusuna nasıl katkılarınız oluyor? Bu katkıların artması için yapılması gerekenler neler olabilir?

- ***Akademi ile İlişkiler***

-Toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesindeki kazanımların korunması için yeni örgütlenme modelleri sunacak olsanız akademi bunun neresinde olurdu?

-Akademinin toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesine eklenmesi hakkında ne düşünüyorsunuz? Bu konuda var olan sorun alanlarını tanımlayınız.

-Akademi içindeki toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesini nasıl değerlendiriyorsunuz?

-Akademinin dönüştürülmesinde sivil toplumun nasıl bir rolü olabilir?

-Feminist yaklaşımların akademide mücadele pratikleri üzerinde bir hegemonyası olduğu savı hakkında ne düşünürsünüz?

-Queer aktivizm akademide ne kadar yer buluyor?

-Kesişimsel mücadele alanları nelerdir? Bu kesişimsellik feminist aktivizmle queer aktivizmi ne ölçüde bir araya getirebiliyor?

-Akademinin toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesinde uluslararası bağlantıları güçlendirmede nasıl bir rolü olabilir?

AĞ-DA ÖĞRENCİLER/ ÖĞRENCİ İNİSYATİFLERİ ODAK GRUP ÇALIŞMASI

- ***Üniversitede Queer ve/veya Feminist olmak***

-Üniversitede queer ve/veya feminist öğrenci olarak deneyimlerinizi aktarır mısınız?

-Akademik hiyerarşi bağlamında queer ve/veya feminist bir öğrencinin sesini duyurabilmesinin koşulları hakkında neler söylersiniz?

-Feminist yaklaşımların akademide mücadele pratikleri üzerinde bir hegemonyası olduğu savı hakkında ne düşünürsünüz?

-Queer aktivizm akademide ne kadar yer buluyor?

-Örgütlenme konusunda akademik yapılardan destek veya engelleme konusundaki deneyimlerinizi aktarır mısınız? Bu konuda yaşadığımız sorunlar nelerdir?

Akademisyen-Öğrenci İlişkileri

-Akademisyen-öğrenci ilişkisinde toplumsal cinsiyet duyarlılığı konusunda eksikler, sorunlar nelerdir? Bu konuda neler yapılabilir?

-Akademisyen-öğrenci ilişkisinde cinsel yönelimlerin ayrımcılığa neden olduğunu düşünüyor musunuz? Böyle bir ayrımcılık deneyimi yaşadınız mı?

-Akademisyen-öğrenci ilişkilerinde gücün kötüye kullanımı, taciz, nefret dilinin yaygınlığı gibi problemlerin çözümünde feminist ve/veya queer öğrenci topluluklarının, inisiyatiflerinin nasıl bir rolü olabilir?

- ***Üniversitede Kurumsal Yapılar***

-Üniversite yönetimlerinin cinsel tacizi önleme politika belgeleri oluşturmaları ve bu çerçevede cinsel tacizi önleme birimleri kurmaları üniversitelerde toplumsal cinsiyet duyarlı politika oluşturma ve uygulamada yeterli midir? Sorunlar varsa nelerdir?

ULUSLARARASI
- B İ
R - A R
A - D A

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

OHAL Sonrası Üniversitelerde Toplumsal Cinsiyet Çalışmalarının Durumu

Anketimize Hoş Geldiniz

Anketimize katıldığınız için teşekkür ederiz.

Geri bildiriminiz bizim için çok önemli.

Anket, AB tarafından desteklenen ve S.S. ADA Eğitim Kooperatifi (Ankara Dayanışma Akademisi) ile BİRARADA Bilim, Sanat, Eğitim, Araştırma ve Dayanışma Derneği'nin iş birliğinde oluşturulan "Dayanışma Akademileri Ağı Aracılığıyla Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Geliştirme" projesi kapsamında yürütülen araştırmanın ilk ayağını oluşturuyor.

Amacımız, Olağanüstü Hal Rejimi'nin toplumsal cinsiyet alanına etkilerini ortaya koymaktır.

Anket sırasında ve sonrasında bildirdiğiniz kişisel bilgileriniz hiçbir şekilde kaydedilmeyecek ve başka bir amaçla kullanılmayacaktır. Verilerin işlenmesi konusunda S. S. ADA Eğitim Kooperatifi Aydınlatma Metnimizi okuyabilirsiniz.

<https://adakoop.org/kvkk-aydinlatma-metni/>

ULUSLARARASI
- B i
- R - A R
A - D A
DOKÜMANLARI VE BELGELERİ

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

OHAL Sonrası Üniversitelerde Toplumsal Cinsiyet Çalışmalarının Durumu Demografik bilgiler

1. Adınız Soyadınız:

2. E-posta adresiniz:

3. Cinsiyetiniz:

4. Üniversiteniz, Fakülteniz, Enstitünüz, Anabilim dalınız:

5. Tamamladığınız son eğitim programı:

- Lisans
- Yüksek Lisans
- Doktora
- Diğer (lütfen belirtin)

6. Şu anda bir üniversitede aktif olarak çalışıyor musunuz? (Yanıtınız “Hayır” değilse, lütfen 8. soruya geçiniz.)

- Tam-zamanlı
- Yarı-zamanlı
- Hayır
- Diğer (lütfen belirtin)

7. Üniversiteden ayrılma sebebiniz nedir?

- Emeklilik
- İstifa
- İşten çıkarılma/sözleşmenin yenilenmemesi
- Açığa alınma
- KHK ile kamu hizmetinden ihraç edilme
- Çalıştığı kurumun KHK ile kapatılması
- Diğer (lütfen belirtin)

ULUSLARARASI
- B i
R - A R
A - D A

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

OHAL Sonrası Üniversitelerde Toplumsal Cinsiyet Çalışmalarının Durumu Demografik bilgiler (Devam)

8. Eğer öğretim elemanıysanız akademik ünvanınız (ya da üniversiteden ayrılmadan önceki son ünvanınız) nedir?

- Profesör
- Doçent
- Dr. Öğretim Üyesi
- Dr. Araştırma Görevlisi
- Diğer (lütfen belirtin)

9. Çalıştığınız veya ayrıldığınız üniversitedeki pozisyonunuzu belirtin.

- Öğretim Üyesi
- Öğretim Görevlisi
- Araştırma Görevlisi
- Okutman
- Uzman
- Araştırma Merkezinde Uzman/ Araştırmacı
- Sözleşmeli/Yarı zamanlı
- Diğer (lütfen belirtin)

10. Son görev yerinizde ne kadar süre çalıştınız?

- 1 yıldan az
- 1-5 yıl
- 6-10 yıl
- 11-15 yıl
- 16-20 yıl
- 21-25 yıl
- 26 ve üzeri yıl

11. Toplumsal cinsiyet dışındaki akademik çalışma alanlarınız nelerdir? (Birden çok alan belirtebilirsiniz.)

12. Kaç yıldır toplumsal cinsiyet alanında çalışıyorsunuz?

- 1 yıldan az
- 1- 5 yıl
- 6-10 yıl
- 11-15 yıl
- 16-20 yıl
- 21-25 yıl
- 26 ve üzeri yıl

13. Toplumsal cinsiyet konulu tamamladığınız ya da devam etmekte olan tez çalışmanız var mı? (Birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

- Yüksek lisans tezim var.
- Doktora tezim var.
- Yok
- Diğer (lütfen belirtin)

ULUSLARARASI
- B i
R - A R
A - D A
DOKÜMANLARI VE YERLEŞİMİ

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

OHAL Sonrası Üniversitelerde Toplumsal Cinsiyet Çalışmalarının Durumu

OHAL Sonrası Akademide Toplumsal Cinsiyet Çalışmalarının Durumu

14. Üniversitenizde (ya da ihraç, istifa vb. nedenlerle artık üniversitede çalışmıyorsanız eskiden çalıştığınız üniversitede) OHAL döneminde kadın hakları ve/veya toplumsal cinsiyet eşitliği alanı ile ilgili çalışma yürüten akademisyenler arasında ihraç edilenler oldu mu?

- Evet
- Hayır
- Bilmiyorum

15. Çalıştığınız veya ayrıldığınız üniversitede toplumsal cinsiyet konulu lisans, yüksek lisans ve/veya doktora eğitimi veren programlar var mı? (Birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

- Lisans
- Yüksek lisans
- Doktora
- Yok
- Bilmiyorum
- Diğer (lütfen belirtin)

16. Çalıştığınız veya ayrıldığınız üniversitede kadın hakları ve/veya toplumsal cinsiyet alanıyla ilgili lisans ve/veya lisansüstü eğitim programları dışında müfredatta bu alanlarla ilgili ders veya seminerler yer alıyor mu?

- Evet
- Hayır
- Bilmiyorum

17. Çalıştığınız veya ayrıldığınız üniversitede kadın çalışmaları veya toplumsal cinsiyet alanında araştırma merkezi var mı?

- Evet
- Hayır
- Bilmiyorum

18. OHAL döneminde çalıştığınız veya ayrıldığınız üniversitede mevcut kadın hakları ve/veya toplumsal cinsiyet alanında araştırma yapan merkezin durumunda/yapısında bir değişiklik oldu mu? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

- Merkezin adı değiştirildi.
- Merkez tümüyle kapatıldı.
- Merkezin araştırmacı kadrosu azaltıldı.
- Merkezin yöneticileri değiştirildi.
- Merkez çalışanları görevlerinden alındı.
- Merkezin bütün faaliyetleri durduruldu.
- Merkezin statüsünde ve yapısında hiçbir değişiklik olmadı.
- Bilmiyorum
- Diğer (lütfen belirtin)

19. Çalıştığınız veya ayrıldığınız üniversitede kadın çalışmaları veya toplumsal cinsiyet çalışmaları anabilim dalı var mı?

- Evet, kadın çalışmaları
- Evet, toplumsal cinsiyet çalışmaları
- Hayır
- Bilmiyorum
- Diğer (lütfen belirtin)

ULUSLARARASI
- B i
R - A R
A - D A
DÜNYA GENELİNDE

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

OHAL Sonrası Üniversitelerde Toplumsal Cinsiyet Çalışmalarının Durumu

OHAL Sonrası Akademide Toplumsal Cinsiyet Çalışmalarının Durumu (devam)

20. Çalıştığınız veya ayrıldığınız üniversitede bulunan kadın çalışmaları veya toplumsal cinsiyet çalışmaları anabilim dalının durumunda/ yapısında OHAL dönemiyle birlikte herhangi bir değişiklik oldu mu? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

- Adı değiştirildi.
- Tümüyle kapatıldı.
- Kadrosu yenilendi.
- Yöneticileri değiştirildi.
- Anabilim dalı öğretim elemanları görevlerinden alındı.
- Anabilim dalının programları kapatıldı.
- Herhangi bir değişiklik olmadı.
- Bilmiyorum.
- Diğer (lütfen belirtin)

---

21. Çalıştığınız veya ayrıldığınız üniversitede kadın çalışmaları veya toplumsal cinsiyet çalışmaları alanlarında araştırmaları olan araştırmacı/ akademisyen var mı?

- 1- 5
- 6-10
- 11-20
- Yok
- Bilmiyorum

ULUSLARARASI
- B i
R - A R
A - D A

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

OHAL Sonrası Üniversitelerde Toplumsal Cinsiyet Çalışmalarının Durumu Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Mücadelesine Katılım

22. Çalıştığınız veya ayrıldığınız üniversitede kadın hakları veya LGBTİ+ hakları öğrenci toplulukları veya inisiyatifleri var mı?

- Var, halen aktif.
- Var, aktif olup olmadığını bilmiyorum.
- Vardı, OHAL ilanıyla birlikte dağıldı.
- Yok
- Bilmiyorum
- Diğer (lütfen belirtin)

---

23. OHAL ilanından önce herhangi bir sivil toplum örgütüne veya inisiyatifine üye miydiniz? (Birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

- Kadın hakları alanında faaliyetleri olan bir sivil toplum örgütüne veya inisiyatifine üyeydim.
- İnsan hakları alanında faaliyetleri olan bir sivil toplum örgütüne veya inisiyatifine üyeydim.
- LGBTİ+ hakları alanında faaliyetleri olan bir sivil toplum örgütüne veya inisiyatifine üyeydim.
- Öğretim elemanlarının haklarını savunan bir sendikaya üyeydim.
- Hayır
- Yanıt vermek istemiyorum.
- Diğer (lütfen belirtin)

24. OHAL ilanını takiben üyesi olduğunuz derneğe veya benzeri sivil toplum örgütlerine üyeliğinizi etkileyen bir durumla karşılaştınız mı? (Birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

- Üyesi olduğum örgüt bir KHK ile kapatıldı.
- Üyesi olduğum örgütün faaliyetleri KHK ile geçici olarak durduruldu.
- Üyesi olduğum örgütten baskılar nedeniyle ayrılmak zorunda bırakıldım.
- Üyesi olduğum örgütten iç çatışmalar nedeniyle ayrıldım.
- Üyesi olduğum örgütün yeterince etkili olamadığını düşündüğüm için ayrıldım.
- Üyesi olduğum örgüt içinde uğradığım ayrımcılık ve/veya mobbing nedeniyle ayrılmak zorunda kaldım.
- Üyesi olduğum örgüt içinde cinsel yönelimleri farklı bireylere yönelik nefret dili nedeniyle ayrıldım.
- Üyesi olduğum örgüt içinde demokratik karar alma mekanizmalarının yerleşmemiş olmaması nedeniyle ayrıldım.
- Karşılaşmadım.
- Yanıt vermek istemiyorum.
- Diğer (lütfen belirtin)

ULUSLARARASI
- B İ
R - A R
A - D A
DANIŞMANLIK VE YATIRIM

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

OHAL Sonrası Üniversitelerde Toplumsal Cinsiyet Çalışmalarının Durumu Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Mücadelesine Katılım (devam)

25. OHAL ilanından bugüne kadar geçen sürede toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesinde aktif olarak yer aldınız mı? (Birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

- Aktif olarak mücadele pratikleri içinde yer almadım.
- 25 Kasım, 8 Mart gibi önemli özel günlerde düzenlenen sokak etkinliklerine katıldım.
- Onur haftası etkinliklerine, onur yürüyüşüne katıldım.
- Kadın cinayetlerini önlemek üzere oluşturulmuş inisiyatiflerin eylemlerine katıldım.
- Duruşmalara izleyici olarak katıldım.
- Sosyal medya kampanyalarına katıldım.
- Kadın hakları protesto eylemlerine, sokak gösterilerine katıldım.
- Üye olmaksızın bir ya da daha fazla kadın hakları ve/veya LGBTİ+ hakları örgütünün çalışmalarına katkı sağladım, bunlarla ortak çalışmalar yürütmekteyim.
- Dayanışma etkinliklerine katıldım.
- Hak ihlallerini izleme faaliyetleri içinde yer aldım.
- Hak ihlallerini izleme faaliyetleri için raporlama yaptım.
- Sivil toplumu geliştirme faaliyetlerinde eğitici olarak yer aldım.
- Çalıştığım veya ayrıldığım üniversitenin cinsel taciz tutum belgesinin yazılmasına katıldım.
- Çalıştığım veya ayrıldığım üniversitenin cinsel taciz izleme birimlerinde aktif olarak çalışmaktayım.
- Hak ihlalleri ile ilgili imza/sosyal medya kampanyası yürüttüm..
- Hak ihlallerini belgelemek, ifşa etmek üzere görüntülü veya yazılı kayıt tutulması faaliyetlerine katılmaktayım.
- Yanıt vermek istemiyorum.
- Diğer (lütfen belirtin)

26. OHAL ilanından önce kadın hakları ve/veya LGBTİ+ hakları konusunda hangi mücadele pratikleri içinde yer aldınız? (Birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

- Hiçbir etkinliğe katılmadım.
- 25 Kasım, 8 Mart gibi önemli özel günlerde düzenlenen sokak etkinliklerine katıldım.
- Onur haftası etkinliklerine, onur yürüyüşüne katılıyordum.
- Kadın cinayetlerini önlemek üzere oluşturulmuş inisiyatiflerin eylemlerine katılıyordum.
- Duruşmalara izleyici olarak katılıyordum.
- Sosyal medya kampanyalarına katılıyordum.
- Kadın hakları protesto eylemlerine, sokak gösterilerine katılıyordum.
- Üye olmaksızın bir ya da daha fazla kadın hakları ve/veya LGBTİ+ hakları örgütünün çalışmalarına katkı sağladım, bunlarla ortak çalışmaları yürüttüm.
- Dayanışma etkinliklerine katıldım.
- Hak ihlallerini izleme faaliyetleri içinde yer aldım.
- Hak ihlallerini izleme faaliyetleri için raporlama yaptım.
- Sivil toplumu geliştirme faaliyetlerinde eğitici olarak yer aldım.
- Çalıştığım veya ayrıldığım üniversitenin cinsel taciz tutum belgesinin yazılmasına katkı oldu.
- Çalıştığım veya ayrıldığım üniversitenin cinsel taciz izleme birimlerinde aktif olarak çalıştım.
- Hak ihlalleri ile ilgili imza/sosyal medya kampanyası başlattım.
- Hak ihlallerini belgelemek, ifşa etmek üzere görüntülü veya yazılı kayıt tutulması faaliyetlerine katıldım.
- Yanıt vermek istemiyorum.
- Diğer (lütfen belirtin)

ULUSLARARASI
- B i
R - A R
A - D A

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

OHAL Sonrası Üniversitelerde Toplumsal Cinsiyet Çalışmalarının Durumu

Toplumsal Cinsiyet Çalışmalarında Akademik Özgürlükler

27. OHAL rejimiyle birlikte toplumsal cinsiyet çalışmaları, kadın çalışmaları gibi alanlarda özgürce tez üretmenin, araştırma ve yayın yapmanın veya ders vermenin kurumsal destekten yoksun bırakıldığı görüşüne katılır mısınız?

Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
☐	☐	☐	☐	☐

Diğer (lütfen belirtin)

28. OHAL rejimiyle birlikte, OHAL öncesine kıyasla toplumsal cinsiyet eşitliği meselesine ilişkin politikaların belirlenmesinde kültürel, geleneksel, dinsel ve ahlaki norm ve değerlere vurgunun arttığı görüşüne katılır mısınız?

Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
☐	☐	☐	☐	☐

Diğer (lütfen belirtin)

29. OHAL sonrasında üniversite etik kurullarının toplumsal cinsiyet konulu araştırma projelerine yaklaşımını nasıl değerlendirirsiniz?

- Olumlu, destekleyici
- Olumsuz, engelleyici
- OHAL sonrasında Üniversite ile ilişğim kalmadığından fikrim yok.
- Bilmiyorum
- Diğer (lütfen belirtin)

30. OHAL sonrasında Üniversitelerin kadın çalışmaları ve/veya toplumsal cinsiyet çalışmaları alanında çalışan birimlerinin ve bu birimlerde istihdam edilen akademik personelin feminist ve LGBTİ+ örgütlerle işbirliğini nasıl değerlendirirsiniz?

- Yetersiz
- Yeterli
- İşbirliğinden söz edilemez.
- Fikrim yok
- Diğer (lütfen belirtin)

31. Genel olarak üniversitelerde veya akademik çalışmalar yürüten kurumlarda toplumsal cinsiyet konulu derslerin/eğitimlerin içerikleri kadın veya LGBTİ+ hakları aktivizmini kapsayacak biçimde düzenlendiği görüşüne katılır mısınız?

Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
☐	☐	☐	☐	☐

Diğer (lütfen belirtin)

32. Bugün büyük kentlerde bulunan görece kökleşmiş üniversitelerde toplumsal cinsiyet konulu araştırmalar yürütmek, tez yazmak/yönetmek veya dersler vermek konusunda akademisyenlerin daha az engellemeyle karşılaştıkları görüşüne katılırmısınız?

Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
☐	☐	☐	☐	☐

Diğer (lütfen belirtin)

ULUSLARARASI
- B i
- R l i
R - A R
A - D A

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

OHAL Sonrası Üniversitelerde Toplumsal Cinsiyet Çalışmalarının Durumu OHAL Sonrası Kurumsal Dönüşümler

33. OHAL’i takiben bugüne kadar çalıştığınız veya ayrıldığınız üniversitede toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarında herhangi bir değişiklik gözlediniz mi? (Birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

- Cinsel yönelimleri nedeniyle öğrencilerin ve akademisyenlerin uğradıkları hak ihlallerinde artış gözlemedim.
- Üniversitenin cinsel taciz tutum belgesi askıya alındı.
- Kadın akademisyenlerin idari görevlerinden alındıklarını gözlemedim.
- İşyerinde toplumsal cinsiyet eşitliğini güvence altına alma mücadelesinin idari olarak engellendiğini gözlemedim.
- Toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesi yürüten öğrenci kulüp veya inisiyatiflerinin kurulmasına veya faaliyet yürütmesine izin verilmediğini gözlemedim.
- Toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesi yürüten öğrenci kulüp veya inisiyatiflerinin üyelerinin faaliyetleri nedeniyle üniversite yönetimlerince cezalandırıldıklarına tanık oldum.
- Toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesi yürüten öğrenci dernek ve inisiyatiflerinin çalışmalarını destekleyen akademisyenlere soruşturma açıldığına tanık oldum.
- Hayır
- Emin değilim
- Yanıt vermek istemiyorum
- Diğer (lütfen belirtin)

34. OHAL'den önce toplumsal cinsiyet alanında üniversitenizde ders ve/veya seminer veriyor muydunuz? (Birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

- Lisans dersi veriyordum.
- Yüksek lisans dersi/semineri veriyordum.
- Evet, doktora dersi/ semineri veriyordum.
- Hayır
- Diğer (lütfen belirtin)

_____

ULUSLARARASI
- B i
R - A R
AKADEMİK VE YEREL
A - D A
DOKÜMANLARI VE YEREL

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

OHAL Sonrası Üniversitelerde Toplumsal Cinsiyet Çalışmalarının Durumu

OHAL Sonrası Kurumsal Dönüşümler (devam)

35. OHAL sonrasında dersinizi vermeye devam ettiniz mi?

- Evet
- Hayır, kapatıldı.
- Hayır, dersi ben kapattım.
- Hayır, OHAL'den sonra üniversite ile ilişğim kalmadı.

36. OHAL sonrası toplumsal cinsiyet konulu yeni bir ders açtınız mı?

- Evet
- Hayır
- Hayır, OHAL sonrası üniversite ile ilişğim kalmadı

ULUSLARARASI
- B i
R - A R
A - D A
DOKÜMANLARI VE YERLEŞİMİ

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

OHAL Sonrası Üniversitelerde Toplumsal Cinsiyet Çalışmalarının Durumu

37. OHAL'i takiben ders vermeye devam ettiyseniz yeni bir ders açtıysanız dersinizle veya dersin içeriğiyle ilgili herhangi bir tepki aldınız mı? (Birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

- Dersimin içeriği gerekçe gösterilerek fakülte/üniversite yöneticilerince uyarıldım.
- Dersimin içeriğini anabilim dalı/ bölüm/ fakülte kurulu müdahalesiyle değiştirmek zorunda bırakıldım.
- Öğrencilerim tarafından BİMER/ CİMER'e şikayet edildim.
- Dersin içeriği nedeniyle öğrencilerim tarafından sosyal medyada hedef gösterildim.
- Öğrencilerimin şikayeti üzerine üniversite yönetimi hakkımda soruşturma başlattı.
- Dersin içeriği nedeniyle yazılı ve görsel medyada hakkımda olumsuz, hedef gösterici haberler yayımlandı.
- Öğrencilerimin dersin içeriğini onaylayan, olumlayan tutumlarıyla karşılaştım.
- Fakülte/ bölüm/ fakülte veya enstitü kurullarının destekleyici tavrıyla karşılaştım, benzer konulu dersler açmam istendi.
- Çalıştığım üniversite dışındaki kurumlardan benzer konulu dersler açmam konusunda talep geldi.
- Yanıt vermek istemiyorum.
- Diğer (lütfen belirtin)

38. Üniversite içinde özellikle toplumsal cinsiyet alanında çalışmalar yaptığınız için meslektaşlarınızdan bir ayrımcılık gördüğünüzü düşünüyor musunuz? (Birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

- Evet, OHAL döneminden sonra hissettim.
- Evet, OHAL döneminden önce hissettim.
- Evet, her zaman hissettim.
- Hayır, hiçbir zaman hissetmedim.
- Kararsızım
- Yanıt vermek istemiyorum .

39. OHAL döneminden bugüne kadar geçen sürede toplumsal cinsiyet alanıyla ilgili çalışmalarınız nedeniyle hakkınızda soruşturma açıldı mı? (Birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

- Evet, idari
- Evet, adli
- Hayır, açılmadı
- Hayır, OHAL'den sonra üniversite ile ilişğim kalmadı.
- Yanıt vermek istemiyorum

40. Toplumsal cinsiyet alanındaki çalışmanız veya projenizle ödül aldınız mı?

- OHAL'den önce aldım.
- OHAL'den sonra aldım.
- Hayır, almadım.
- Diğer (lütfen belirtin)

41. Fon veren kuruluşlarca kabul edilen toplumsal cinsiyet alanında bir araştırma projeniz var mı? (Birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

- Evet, TÜBİTAK tarafından
- Evet, üniversitenin bilimsel araştırmalar projeler (BAP) birimi tarafından
- Evet, AB tarafından
- Hayır, hiç başvurum olmadı.
- Hayır başvurum reddedildi (lütfen kurum ve gerekçe belirtin)

42. Toplumsal cinsiyet alanında (feminist ve Queer dergiler hariç) yayımlanmış veya yayımlanmak üzere kabul edilmiş makaleniz var mı ?

- Evet
- Herhangi bir dergiye bu konuda bir makale göndermedim.
- Gönderdiğim makale reddedildi. (Lütfen red gerekçesini belirtin)

43. Toplumsal cinsiyet alanında bir yayınevi tarafından kabul edilen çalışmanız var mı?

- Evet
- Evet, yayınevi tarafından içeriğini değiştirmem koşuluyla kabul edildi.
- Hayır, herhangi bir yayınevine çalışmamı göndermedim.
- Hayır, yayınevi tarafından reddedildi. (Lütfen red gerekçesini belirtin.)

44. Toplumsal cinsiyet alanındaki konferans bildiriniz konferans organizasyonu tarafından kabul edildi mi? (Birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

- Evet, OHAL öncesinde
- Evet, OHAL'den sonra
- Hayır, başvurum olmadı.
- Hayır, başvurum organizasyonu yapan kurumca reddedildi. (Lütfen red gerekçesini belirtin)

45. OHAL öncesinde toplumsal cinsiyet konusunda tez danışmanlığı yaptınız mı? (Birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

- Lisans
- Yüksek lisans
- Doktora
- Hayır
- Diğer (lütfen belirtin)

46. Halen bir üniversitede çalışıyorsanız, OHAL ilanından bugüne kadar geçen sürede toplumsal cinsiyet konusunda tez danışmanlığı talebiyle size gelen öğrencilerin sayısında azalma olduğunu düşünüyor musunuz?

- Evet
- Hayır
- Şu anda üniversitede çalışmıyorum.
- Diğer (lütfen belirtin)

47. OHAL öncesi çalıştığınız veya ayrıldığınız üniversitenizde toplumsal cinsiyet konusunda ulusal veya uluslararası panel, sempozyum, çalıştay vb düzenli akademik toplantılar yapılıyor muydu?

- Evet
- Hayır
- Bilmiyorum
- Diğer (lütfen belirtin)

48. OHAL ilanından bugüne kadar geçen sürede çalıştığınız veya ayrıldığınız üniversitede toplumsal cinsiyet konusunda ulusal veya uluslararası konferans, panel, sempozyum, çalıştay vb akademik toplantılar düzenlendi mi?

- Evet
- Hayır
- Bilmiyorum
- Diğer (lütfen belirtin)

49. Çalıştığınız veya ayrıldığınız üniversitede cinsel taciz konusunda bir tutum belgesi var mı?

- Var, OHAL öncesinde kabul edildi. Hiç olmadı.
- Var, OHAL sonrasında kabul edildi. Fikrim yok.
- OHAL öncesi vardı, şimdi kaldırıldı.
- Diğer (lütfen belirtin)

50. Çalıştığınız veya ayrıldığınız üniversitede cinsiyet eşitliği politikalarını yürütmek üzere oluşturulmuş birimler var mı?

- Var, OHAL öncesi kuruldu.
- Var, OHAL sonrası kuruldu.
- Yok, OHAL sonrası kapatıldı.
- Hiç olmadı.
- Bilmiyorum.
- Diğer (lütfen belirtin)

51. Çalıştığınız veya ayrıldığınız üniversitede cinsel tacizi önlemek veya soruşturmak üzere oluşturulmuş mekanizmalar var mı?

- Var, OHAL öncesi oluşturuldu.
- Var, OHAL sonrası oluşturuldu.
- Yok, OHAL sonrası kaldırıldı.
- Hiçbir zaman olmadı.
- Bilmiyorum.
- Diğer (lütfen belirtin)

52. OHAL ilanından bugüne kadar geçen sürede genel olarak akademide toplumsal cinsiyet eşitliği politikaları ve toplumsal cinsiyet çalışmalarının durumu hakkında anketteki sorularda öngörülemeyen sorunlar varsa lütfen belirtiniz.